

as 69

7

ROČNÍK 6
ČERVENEC

Kčs 4

AMATÉRSKÁ SCÉNA

Už ani nevím, v kterém městě teď působí, vážená paní lékařka... Pro mne vždycky zůstane Naďou Truhličkovou, nezapomenutelnou Aničkou Frankovou ze známé svitavské inscenace — nebo Grušou z Kavkazského křídového kruhu (Pražákův snímek z 32. Jiráskova Hronova 1962)

Na titulní straně Pražákovy snímky z představení souborů ze Svitav, Přerova, Vyškova a Hrušova.

Bylo slyšet hlasy, že v oblasti malých jevištních forem bude letos hubené léto. (Konečně v posledních letech to bylo slabší.) Takováto prognóza se ukázala mylnou. Stalo se už přece skoro jakýmsi společenským zákonem, že v době, v níž se něco děje, se souborům tohoto typu daří, mají bohatý životní inspirující zdroj a hlavně touhu, sílu i odvahu něco říci. V každém takovém období jsme mohli pozorovat třeba jen dočasný vzestup amatérského snažení. A ono se toho v době nedávno minulé i přítomné dělo a děje víc než habaděj a z toho dění v nás dost zůstalo.

V Lipníku nad Bečvou uspořádala jedna z armádních politických správ (pod „velením“ vzdělaného důstojníka Jaroslava Nováka a jeho nadšených spolupracovníků) přehlídku kabaretů, divadel poezie a sólových recitátorů. O této přehlídce se bude málo psát asi jen proto, že kdopak se také do Lipníka hned tak dostane, nehledě k tomu, že v kontextu silných každodenních zážitků se tato událost mění v pouhé zrníčko. (Nejen velkými sousty živ je zájem člověka; kolikrát malé sousto zasytí víc než velký pecen.)

Leč... kdyby lipnická přehlídka neprokázala nic jiného než zjištění, že mladý člověk neupadá do předpovídáné letargie a zůstává velice aktivní společenskou jednotkou, stojí to za to. Mentoři a škarohlídi si postupně o mladých poopravují mínění, které jim bylo řadu let imputováno (neboť i hloupi museli vyvíjet aktivitu). Mladý člověk disponuje citem i rozumem. A navíc je mladý, leccos se může dožít. (Nemá totiž budoucnost za sebou.) Věru, málokdy zaslecheme: Co vy mladí víte? Jak by ne, když víme všichni přibližně asi tak stejně a prožitků vedoucích k poznání jsme získali a získáváme bezpočet. Zdá se mi, že se konečně na mladé lidi díváme jako na partnery. (Pohled jako na spasitele není zrovna šťastný, protože všechno za nás udělat nemohou.)

Z jeviště zmizelo nezávazné žertování a nastoupilo hluboké prolnutí citu a rozumu. (Zmizí-li žertování, nemizí smysl pro humor. Naštěstí. Kde bychom bez něho byli? Život, hlavní inspirátor humoru, neztratil tuto svoji potřebnou funkci.)

Mladí vojáci se ve svých pořadech letos ani moc nevěnovali své specificky vojenské tematice. Do pozadí ji zatlačila vnitřní potřeba každého interpreta vyjadřovat se k daleko zásadnějšímu než jsou do nekonečna omílané historky o mazácích a kuchařích.

Výběr veršů recitátorů sólistů se stal realizací pevného dramaturgického výběru, přestalo zálibné pohrávání si s vlastním hlasem (ach, jak je samotový!). Šlo o víc. Básník dostal recitátorův mandát (slovo mandát je voleno úmyslně), aby vyjádřil jeho stanovisko. Škála básnických jmen začínala Svatoplukem Čechem a končila nejmladšími českými básníky. Má-li každá doba své básníky, nechť má i své interprety. Protože, žijete-li ve společnosti, v níž se slovo básníkově dozvíte, žijete mezi lidmi.

Tedy: letos poezie překryla pokusy o kabaretní produkci. (Kabaret z Pardubic měl ovšem dobrou uměleckou úroveň.) Divadla poezie se stala divadly stanoviska. Pásmo dvou pražských recitátorů sestavené z veršů Françoise Villona a Antonína Brouska posluchače doslova přikovalo do křesel. Dva básníci, dvě doby, ale podobné lásky a podobná nenávisť. (Každý z nich popíjel v jiné hospodě, snad jen víno mělo stejnou značku.) Holešovský soubor v pásmu Naše země představil české a slovenské básníky. Vhodně volené neúspěšnější, silně obsahové songy básníkově slovo umocňovaly. (Po verších Josefa Hory vám snad nejlepší píseň Marty Kubišové nepřipadá jako z jiného světa. Jsou ze stejného světa, stejné země, vyšly z hlubokého citu k vlasti.) Hodinový pořad se nezdál dlouhý, protože sál měl svou atmosféru a potlesk nahrazoval souhlasné hlasování.

Přehlídka potvrdila, že to s tou lehkomyšlností našich mladých nebude zlé. Jsou zodpovědní, protože za svými činy stojí. A necháme-li je promlouvat, leccos se můžeme dozvědět. (Ovšem chceme se vždycky všechno dozvědět?) Takže to možná s těmi soubory mladých forem nevypadá špatně. Je o čem hrát. Nebudeme-li mladé zahrnovat nepravdami, uslyšíme pravdu.

Cesta do Lipníka nad Bečvou byla cestou pro dobrý pocit. A to stačí.

PAVEL BOŠEK

O JEDNÉ DIVADELNÍ KONFERENCI

Na nedostatek konferencí si nemůžeme stěžovat. Nejsem proti nim. Spíš naopak. Ale jenom v tom případě, když si nakonec nemusíme říci: „Tak jsme se sešli, abychom se zase rozešli.“

A po několika dnech zasedání zůstane jenom hubený výsledek a málokdo si něco odváží domů pro svou další práci. Bohužel, podobný osud potkal, alespoň do určité míry, poslední divadelní konferenci, která se konala koncem dubna v Ostravě a byla věnována divadlu pro děti a dospívající mládež. Dokonce tři organizace se spojily k tomuto činu. Byla to československá větev ASITEJ, což je světová organizace divadel, která pro tento okruh diváka hraje, dále Divadelní ústav a Svaz divadelních umělců.

Konferenci provázela přehlídka čtyř souborů, Divadla Jiřího Wolkra z Prahy, bratislavské Nové scény, ostravských Bezručovců a amatérského studia při Divadle Oldřicha Stibora v Olomouci (úspěšně uvedlo Výtečníky). Program zasedání, kterému byla věnována tři odpoledne, byl slibný. Na začátku základní referáty, zbývajících dva dny určeny pro diskusi. Kritička

Alena Urbanová hovořila o reakci dětského diváka, bratislavský teoretik a kritik Pavol Vrbka se věnoval slovenské divadelní hře v této oblasti a docent dr. Jan Čisář si zvolil zajímavé téma, postavení her pro děti a mládež v celkovém kontextu naší dramatické tvorby. Dr. Čisář doznal, že velice nerad dělí divadlo na divadlo pro mládež a divadlo pro dospělé. Podotkl, že si je vědom specifiky dětského vnímání, které je rozlišné od vnímání dospělého člověka s určitým vzděláním a s bohatými životními zkušenostmi. Jde však o určité základní znaky divadla, základní znaky dramatu, které, i když jsou různě modifikovány a variovány, byt i v různých realizacích a provedeních, přece jenom zůstávají pro celé divadlo naprosto stejné, to znamená, že určité základní rysy, které

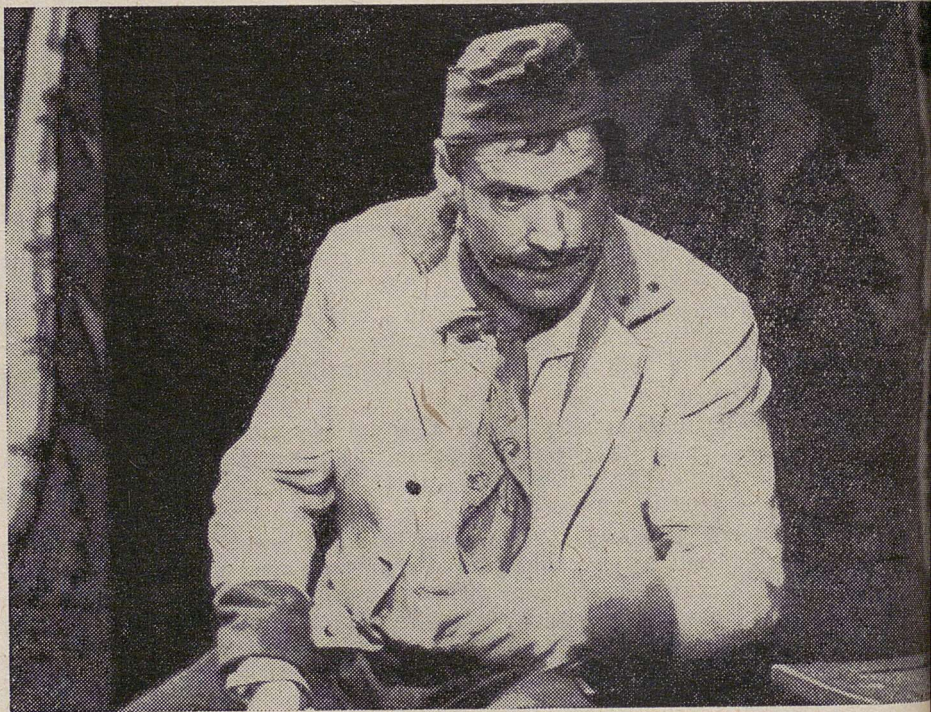
konstituují divadlo jako specifický umělecký žánr, stejně tak jako základní rysy, které konstituují drama jako specifický žánr literární, určený k provozování na divadle, zůstávají pro celou oblast divadla hraného živým hercem naprosto stejné. Nejde tedy klást na divadlo pro děti kritéria nižší, nebo kritéria, která by divadlu pro děti ulehčovala jeho postavení a spokojovala se tím, že je možné mít pro děti jiné normy a jiné názory na kvalitu. Znamená to jednu velice elementární věc: divadlo pro děti prostě nemůže za žádnou cenu a nemělo by za žádnou cenu vycházet na světlo boží s pocitem méněcennosti.

Zatímco v minulosti psali tuto literaturu autoři pro dospělého diváka téměř neznámí, často druhořadí i dokonce daleko horší, má u nás nyní tento typ dramatické tvorby několik významných dramatiků, známých i z jiné tvůrčí činnosti. Například Františka Pavlíčka, Otu Šrámka, nynějšího ředitele ostravského Bezručova divadla a jeho režiséra Sašu Lichého a herce Divadla Jiřího Wolkra Jana Malíka. Je třeba také uvést zakladatele naší poválečné, moderní tvorby v této oblasti, Jana Drdu, a jeho dnes už klasickou báchoru *Hrátky s čertem*.

Jak Císařův referát, tak i ty dva další přinesly určité užitečné podněty. Přesto konference svůj záměr dokonale nesplnila. Víím, že na ni byli pozváni nejen specialisté v tomto oboru, ale i široký okruh našich divadelníků, teoretiků i kritiků. Z těchto řad byla účast minimální. A přece ve většině našich divadel je pravidelně inscenována hra určená především tomuto mladému obecenstvu. Dokonce je s tímto záměrem vymyšlen do určité míry repertoár, konají se školní představení. Velký počet pražských scén je například zapojen do akcí Klubu mladých diváků, který má pěknu řádku svých členů. To všechno nese s sebou problémy, o kterých se mohlo a mělo v Ostravě daleko víc hovořit. Přesvědčil jsem se na některých

Hrátky JOSEFA BEKA s ochotníky

Snad žádná hra nezdомácněla na ochotnických jevištích jako *Drdovy Hrátky s čertem*. A jistě právem! Vedle zajímavého a napínavého pohádkového děje si nás podmaňuje ryzí českost, jadrná mluva, shovívavý humor a porozumění pro lidské slabůstky a lidská pachtění. A nade vše pak samo poslání hry, dovedené v symbolické podobenství o vítězství slabšího proti silnějšímu a mocnému. Není divu, že hra nabývá tím obecnějšího významu a zmocňuje se diváka velmi silně. Divadelní soubor v Červeném Kostelci sebral tuto hru o velikonočních svátcích a k hostování si pozval pro titulní postavu Martina Kabátu herce Městských divadel v Praze Josefa Beka. Je opravdovým potěšením se dívat na zaujetí a radost, s jakou tvoří tento herec svého nebojácného moudrého vysloužilce Martina Kabátu. Jsou to opravdové dvouhodinové hrátky s čerty, belzebuby, pekelníky i s obecníkem, které pobaveně sleduje svého hrdinu přes humorné scény s Loupežníkem, hubatou Káčou, s vysušeným Scholastikem, přes spravedlivý odpor a hněv proti těm, kteří chystají tak zlý úděl dvěma nerozumným a důvěřivým děvčatům, až po hřejivě lidský a zajímavý závěr, kdy se uváže v manželské pouto s pohlednou a hubatou Káčou. A to vše se děje v přesném rytmu a spádu, který Josef Bek dává obrazům, ve kterých hraje. A ještě mu zbude čas

i zájem, aby se v krátké přestávce, uhrátý a propocení, vyznal ze svého opravdového a hezkého vztahu k ochotníkům a jejich práci. Hostování profesionálního umělce, říká, přináší oboustranný zisk a prospěch. Pro mne jako profesionála to znamená, že se nemohu spoléhat na běžný a se strojovou technikou zaběhaný způsob představení. Musím se orientovat v prostředí, kde se více improvizuje, kde není tak pevné zázemí techniky a řemesla. Je nutná větší koncentrace na roli, větší soustředěnost a pozornost. Znamená to vybudování pevnějšího hereckého zázemí, perfectnější znalost textu i jednotlivých situací. Proto nehostuji nikdy bez podrobného seznámení se souborem a detailní zkoušky. Hraji rád s ochotníky, protože ochotnické divadlo je jeden z nejkrásnějších koníčků, které člověk má. Tím, že se přetváří do jiných postav, obohacuje svůj život, pracuje sám na sobě, žije v důvěrném styku s uměním. A to má veliký význam! Proto by měli ochotnické divadlo dělat hlavně mladí lidé, protože by tím dělali něco na sobě, pro svůj vnitřní život! Vždyť divadlo je také kus bohoslužby. Vzpomínky na to, že celých osm let hrál v ochotnických souborech, přerušil neúprosný inspicentský zvonek a odvolal Josefa Beka na pekelnický mariáš.

Protože již neměl čas zdůvodnit, co hostování profesionálního umělce přináší na oplátku zase ochotnickým souborům, pokusím se sám tento přínos

vystopovat. Omezím se jen na jeden pocit, který působil nejvýrazněji. Je jím soustředěná schopnost a umění profesionála poslouchat svého partnera. Jan Werich to nazval kdysi základem a smyslem každé divadelní práce. Bekův Martin Kabát předvedl toto umění jako v divadelní učebnici. S jakým pobavením a jakou zvědavostí dovede například naslouchat trampotám a soužení loupežníka Sarky-Farky. Jak zcela jinak zase a skoro až lítostivě se zaposlouchá do hubování vysušeného a proti všem světským svodům obrněného otce Scholastika. Nebo s jakou lidskou účastí dovede poslouchat hubatou Káču. Kolik je v jeho očích rozmaru i pochopení. Zcela jiný je jeho pohled při setkání a utkání s Belzebubem a naprosto jiný, tak hřejivě lidský a vroucí v závěrečné scéně s hubatou Káčou, která korunuje celé představení. Není tu ani na chvíli těch těkavých očí, očí rozpačitých, sklopených k zemi, stále něco a někde hledajících, jak jsme tomu zvyklí z mnoha našich ochotnických představení.

Červenokostelecký soubor vcelku čestně obstál, zejména zásluhou některých herců, jako dobrého představitele Sarky-Farky, elegantního diplomata Solfernuse, Káči a několika dalších herců mladší generace. A také zásluhou vtipné a účelné scény, která umožňovala spád a tempo celého představení. Režie připravila svědomitě jednotlivé herce i celý rámec představení. Kdyby ještě víc zdívala některé obrazy, jako jsou ty nejvděčněji napsané scény v pekle, a rozehrála právě v nich herce do naléhavějšího vnitřního rytmu, mohlo to být představení skoro božíhodové.

J. VAVŘIČKA

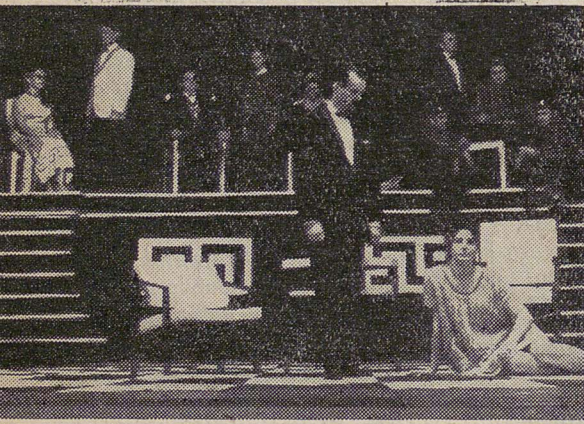

školních představeních, že mladí diváci přicházejí s nedostatečným nebo vůbec žádným dozorem a jak často ukazuje jejich reakce při představení nepřipravení na to, co uvidí. Nemůžeme přece u čtrnáctiletých předpokládat, že budou všichni něco vědět o Shakespearovi nebo Molièrovi a jejich hrách. Nad tímto problémem by se měli sejít divadelníci s pedagogy, aby nedocházelo, jak jsem byl svědkem v Šumperku na Veselých paničkách windsorských, k tuhému, až nelítostnému zápasu herců s neklidným obecenstvím, které bohužel z těchto bitek vychází obvykle s vítězstvím, zatímco herci se odlišují naprosto vyčerpání. A co ještě víc, s pocitem, že jejich snaha byla marná.

Důležitá mohla být v Ostravě také výměna poznatků a zkušeností těch, kdož se divadlu pro děti a mládež výhradně věnují, s těmi, kdož je dělají na svých scénách jenom občas. Je tu i další problém. Máme v této oblasti v republice jenom dva speciální soubory. Na první pohled se to zdá málo. Víme však, že se při takovéto specializaci vyskytuje neodbytně otázka dalšího růstu umělců, kteří se tomuto divadlu dlouhou dobu věnují a přicházejí do styku jenom s dětským nebo dospívajícím publikem. Známe také snahu Divadla Jiřího Wolkrá hrát večerní představení pro dospělé, střídát svůj specifický druh repertoáru se závažnou světovou dramatikou. Je známo, že několik členů ostravského Divadla Petra Bezruče, kteří před několika lety tvořili páteř souboru a razili progresivní, objevnou linii této scény, po čase odešlo a jsou dnes úspěšnými členy pražského Činoherního klubu a v leccems vycházejí ze své mládežnické minulosti, kterou si připravovali základ k dalšímu svému rozvoji.

Byla tedy jedna konference profesionálních divadelníků. A po ní... zůstalo stále ještě mnoho palčivých nevyřešených problémů. Na ochotnické frontě jsme se nezmohli ještě ani na tu konferenci.

ANTONÍN LANGR

naši nejlepší • naši nejlepší • naši nejlepší • naši nejlepší

V měsíci květnu se uskutečnily tři mezikrajové přehlídky, na nichž vystoupily vítězné soubory z Čech a Moravy, aby se navzájem utkaly v ušlechtilém zápole o účast na 39. Jiráskově Hronovu. O průběhu těchto přehlídek budeme psát v následujících číslech časopisu. Dnes jen jména a repertoár souborů, které už svou kvalifikací do Krnova, Tábora a Jablonce nad Nisou prokázaly, že sdružují naše nejlepší ochotníky.

Divadlo Hrušov — ZK Hrušovských chemických závodů Ostrava-Hrušov
J. Anouilh: ANTIGONA

Divadélko Za branou — Vyškov
S. Mrožek: DŮM NA HRANICI

Soubor Domu kultury VŽKG — Ostrava
G. Preissová: JEJÍ PASTORKYŇA

Lidové divadlo při JKP — Svitavy
J. Kareš: POZNAMENANÝ

Divadelní studio Josefa Skřivana — ZK ZKL Brno

V+W: ROBIN ZBOJNÍK

Soubor Divadla Tábor

E. Konrád: SKŘIVAN A SMRŠT

Divadelní soubor Tyl — Železný Brod
G. Figueiredo: LIŠKA A HROZNY

Theatre Atelière — Broumov
F. Marceau: VAJÍČKO

Nové divadlo — Mělník
J. K. Tyl: FIDLOVAČKA

Divadelní soubor Spolana — Neratovice

V+W: TĚŽKÁ BARBORA

Divadelní soubor Tyl — Jablonec nad Nisou

B. Jonson: LIŠÁK VOLPONE

Radnické divadlo — Radnice

I. Rusňák: LIŠKY, DOBROU NOC.
(změna repertoáru povolena krajem)

Divadelní soubor ZK Zálesí — Humpolec

H. Zerkaulen: REJTAR

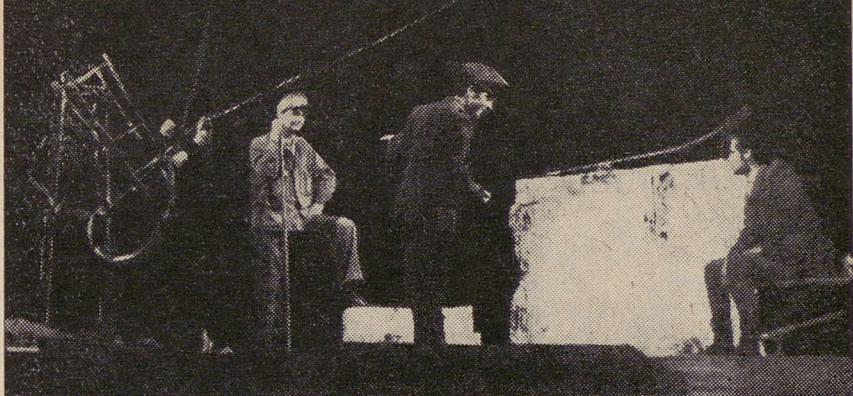
Divadlo lidové tvorby — Mariánské Lázně

H. Vuolioki: ŽENY NA NISKA-VUORI

Do uzávěrky tohoto čísla časopisu jsme stačili fotograficky zachytit průběh krnovského Divadelního máje, který se letos vyznačoval neobyčejnou šíří předvedených divadelních žánrů a vysokou občanskou angažovaností většiny účastníků.

Kromě kandidátů na Hronov (Vyškov, Svitavy, Hrušov, Vítkovice) vystoupily zde ještě Brno (Skřivani o hronovskou účast soutěžili v Táboře), rakouský soubor Die Spielvögel, olomoucké Studio DOS, spojené přerovské soubory a domácí soubor s pohádkou.

Na této straně snímky z představení souborů z Rakouska, Přerova, Vyškova a Vítkovic. Na protější straně vlevo ze Svitav (2 snímky), Hrušova (2 snímky) a Rakouska. Vpravo z Přerova, Vítkovic, Vyškova a Brna (2 snímky). Na Krnově fotografoval Jiří Pražák.

NEJDEČTÍ OCHOTNÍCI HRÁLI S NÁRODNÍM UMĚLCEM

Nejdecký divadelní soubor Jirásek nastudoval počátkem tohoto roku hru Františka Hrubína Oldřich a Božena, která se u nejdeckého publika setkala s velkým ohlase. Režisér tohoto představení Fr. Bydžovský se proto rozhodl, že pozve k hostování národního umělce a člena Národního divadla v Praze, pana Karla Högra. Nedoufali jsme, že Mistr vyhoví našemu pozvání, ale naše přání se nám splnilo. Dostali jsme velice milý dopis, ve kterém Mistr psal, že se nejen těší na setkání s námi, ale že se u nás zdrží i přes noc. A tak pátek 14. března se stal pro nejdecké ochotníky opravdovým svátkem. Kolem 11. hodiny jsme Mistra u nás uvítali a po krátkém občerstvení jsme se ihned dali do práce. Měli jsme trochu strach, ale ten se brzy rozplynul, když pan Höger přistupoval ke každému z nás s laskavým slovem a úsměvem, kdy taktně upozorňoval na chyby, kterých se dopouštíme, prostě ono páteční odpoledne se pro nás pro všechny stalo velkou školou. Pracovalo se pilně od 13 hodin až do 17 hodin, aby se pak večer jelo naplno. Večerní představení dopadlo na výtečnou. Mistr Höger v roli Guntra rozehrál všechny nuance této postavy do sebemenších podrobností a svým velikým výkonem strhl i nás, ochotníky. Byl to požitek dívat se na tohoto velkého umělce a ony dvě hodiny se každému z nás vryly hluboko do paměti. Vyprodané hlediště — asi 400 diváků

— odměnilo výkon Mistra dlouhotrvajícím potleskem a kytice tulipánů byla malým poděkováním za nádherný večer.

A pak jsme si sedli do malého salónku našeho kulturního domu, abychom si s Mistrem popovídali o jeho velkých hereckých zkušenostech a zážitcích, abychom si nechali podepsat programy a fotografie a hlavně abychom mu poděkovali.

Jak se nejdeckým ochotníkům tentokrát hrálo? Zapsal jsem několik odpovědí:

Jitka Bydžovská (Juta): Bylo to výborné a pro mne nezapomenutelné.

Boris Vozar (Oldřich): Pořád tomu ještě nemohu věřit, že jsem měl to štěstí zahrát si s tak velkým hercem. Nádherný večer.

Václav Rössler (kaplan): Měl jsem z toho strach, ale když jsem poznal, jak s námi dělá, přestal jsem se ostýchat a hrálo se mi výborně. Na tenhle večer budu dlouho vzpomínat.

Karel Hlávka (Jaromír): Máme velké herce, jedním z nich je pan Höger. Že s ním někdy budu hrát, to mne ani ve snu nenapadlo. Bylo to víc než poučné, pro mne to byla obrovská divadelní škola.

Setkání dopadlo dobře. Poznali jsme, že velcí umělci mohou být prostí lidé. JIŘÍ BUREŠ

PŘÁTELÉ JIRÁSKOVA HRONOVA SE ORGANIZUJÍ

A nečiní tak proto, že propadli současně organizační horečce různých těch Klubů, Svazů, Organizací, ale z upřímné touhy a zájmu soustředit všechny ty, kteří již dávno prokázali, že tvoří velkou obec spřízněných duší a bez zvláštních odznaků a členských legitimací vytvořili pevný kruh lidí spjatých společným vnitřním poutem, společným zájmem, radostí i službou. Jsou to všichni ti, kteří se vracejí každoročně do Hronova, radují se z jeho úspěchů, přinášejí mnohé osobní oběti, strachují se o jeho osud. Jiráskův Hronov se pro ně stal výsledkem určitého úsilí, místem skládání účtů, vizitkou ochotnického života, symbolem a zrcadlem životnosti a perspektiv ochotnického divadla. Hronov je pro ně víc než to, co se odehrává na jevišti, v klubech, v diskusích, je také příslibem a nadějí pro léta příští. A uskutečňovat tuto naději bude hlavním smyslem sdružení, které se bude jmenovat KRUH PŘÁTEL JIRÁSKOVA

HRONOVA (kruh — symbolické pouťo) nebo KLUB PŘÁTEL JIRÁSKOVA HRONOVA (klub je důvěrnější, menší). Název ponecháme na rozhodnutí členů. Chtěl bych alespoň v stručných heslech naznačit zamýšlené úkoly. Půjde především o spolupráci na dlouhodobé koncepci Jiráskových Hronovů — aby se každý rok nezačínalo znovu, ale aby byl vypracován dlouhodobý plán zapojení Hronovů do širšího kontextu naší divadelní kultury. Za druhé sledujeme zvýšení podílu amatérských pracovníků na přípravách Hronovů a jejich průběhu. Chceme prostě zvýšit vliv těch, pro které byl Hronov vytvořen a určen. Za třetí jde o pomoc při shromažďování seriální dokumentace, která by se stala podkladem pro vytvoření ochotnického muzea. Za čtvrté uvažujeme o otázce spolupráce členů Kruhu (Klubu) s iniciátory a organizátory obdobných amatérských festivalů ve světě. Chceme dále získávat pro Jiráskovy Hronovy

větší zájem veřejnosti a mládeže a zapojit členy Kruhu (Klubu) do různých konkrétních akcí Jiráskových Hronovů. (Tak např. při 40. Hronově to bude pořádání besed, aktiv, oheň přátelství, divadelní ples, pomoc při zajištění výstavy a programové brožury.) Klub (Kruh) bude pochoptitelně pro své členy přinášet i některé výhody — přednostní právo na zakoupení vstupenek s event. slevou, pořádání zájezdů na obdobné festivaly do zahraničí, organizace výměnných návštěv atp. Členství bude patrně řádné (pracovní) a čestné (příspěvatelské), výbor bude zvolen na Hronovech, Kruh bude mít snad i svého tajemníka. O tom si popovídáme se zájemci letos v Hronově. Zde bych vás všechny jenom chtěl vyzvat, abyste nám napsali svůj názor na potřebnost či podobu takového Kruhu. Pište nám do redakce nebo na radu MěNV v Hronově, rantem celé akce. JOSEF VAVŘICKA

KLÍMA A DÜRRENMATT DVAKRÁT O NĚČEM JINÉM A PŘECE O TOMTÉŽ

PRŮHLÉDY

Ty dvě hry se ocitly docela náhodně vedle sebe: Vinohradské divadlo hraje Dürrenmattovu shakespearovskou adaptaci (Král Jan) a v Komorním divadle měla premiéru Klímová novinka (Porota). Nemohu pro stručnost vyprávět, o čem je která hra, laskavý čtenář by si měl obě hry přečíst nebo je vidět na jevišti, ostatně jistě už o nich dost četli v denním i odborném tisku. Jestliže se k oběma hrám přesto vracím, činím tak jednak proto, že jsou to divadelní novinky hodné zaznamenání, jednak proto, že skýtají námět k úvaze na téma, které jsme tady již několikrát rozvíjeli: zhruba řečeno — divadlo a doba, anebo také — jak psát časové hry.

Klíma vypráví příběh své poroty, již je svěřeno rozhodování o vině a nevině za zcela frapantních situací, hodných padesátých let (doufejme, že je dnes ve všem nedoženeme!). Je to hra velice živá a bude mít jistě u obecnstva úspěch, poněvadž mluví o tom, co divák v hledišti cítí. Když ve Vymětalově inscenaci slyšíme tak vyzývavě drčící tanků před okny justičního paláce, v němž porota zasedá, víme dobře, jaký *vliv* má tento libozvuk na charaktery jednotlivých porotců — mužů z lidu. Jenže přesto, že již bylo o této hře napsáno mnoho oprávněné chvály, soudím, že Klímová hra má přinejmenším jednu vadu: je to hra sepsaná podle autorovy vůle, nikoli pro potřeby dramatických postav. Lidé jsou v ní oblečeni do kostýmů myšlenek, nebo chcete-li, naopak, myšlenka byla pečlivě zahalena do kostýmu „charakterů“. Je to hra à la these. Nakonec by nám to nemuselo vadit, nechť se i takové hry pší... Je to hra časová, jako takovou ji berme. Nejsem si ovšem jist, je-li jako hra časová napsána. Ale to je jiná věc...

Klíma nám říká ovšem dost málo na to, že právě *říci chce*. Vytvoří před námi několik postavíček, perokresebně zachycených, pověsí jim na krk balvan rozhodování a nechá je, aby se pod jeho tíhou a tíhou okolností pekcelcovaly po jevišti. Známa hra Dvanáct rozhněvaných mužů, která má s Porotou přece jen leccos společného, měla kromě dramatické bravury tu přednost, že neříkala žádné na první pohled zjevné myšlenky, neodhalovala zjevná stanoviska jednotlivců, nýbrž nechala porotce jednat nad konkrétním případem. Tady je případ docela zjevně jen záminkou k filosofickopolitické debatě.

U Dürrenmatta je tomu ještě jinak. Dramatik vypráví děje své hry *skrze* líčení událostí. Postavy se tu vyjevují dějovým půdorysem, jenž neztratil nic ze shakespearovské šfavnatosti. Klíma — aniž chci jakkoli mechanicky srovnávat oba rozdílné autory — přece jen nedbal tolik na životnost postav, šlo mu spíš, aby vyslovil vše, co vyslovit chtěl, nechť se takovému sdělení postavy vzpírají čili nic. Ostatně hra byla napsána pro rozhlas a její mírná úprava pro jeviště je spíš horší než lepší. Neměl jsem v úmyslu srovnávat úroveň obou her, ani poměřovat Klímu zkušeností pana Dürrenmatta. Šlo mi vysloveně o princip. Jsme opět plnýma nohama v čase, který nás svazuje, diktuje si své zákony. Budeme mu podléhat nebo se bránit. To se týká i jeviště. Ve snaze udržet živé slovo k živým otázkám budeme jistě nuceni říkat některé věci „jinak než normálně“, případně — abychom je mohli vyslovit vůbec, budeme s nimi spěchat, už už at jsou na jevišti, nečesané a nemyté. Diváci nás — budou-li to stanoviska jen trochu přijatelná — odmění potleskem, lační pravdy a upřímnosti. Prosím. Nejsem tak skrupulózní, abych v takové chvíli opakoval, co již bylo řečeno mnohokrát, že umění má své zákonitosti, od nichž nesmí ustoupit za žádnou cenu, chce-li se vyjadřovat jako umění. Jsou různé stupně uměleckého vyjádření, mohou být tedy i časové hry, ostatně Voskovec a Werich nebo Brecht psali přece „časové hry“... Přečetl jsem si však řadu recenzí o obou hrách a měl jsem pocit, že právě k tomuto vědomému rozlišení dramatických principů nedošlo. Obě hry můžeme přijmout jako svébytné hodnoty, jen nesmíme tvrdit, že Klíma svou hrou vyslovuje především (jak tvrdí Dušan Hamšík v bulletinu) něco víc než „reálnou kritickou reflexi konkrétní historické situace“.

V tomto smyslu je Klímová Porota vlastně velmi blízká třeba Sartrovým Špinavým rukám, které se dnes hrají více méně jako reminiscence problému, jehož aktuálnost můžeme sotva pootočit na naše soudobé poměry. Podstata problému hry se změnila, postavy nemají než tento problém, ergo

proměnil-li se obecně politický problém hry, postavy zešedly a ztratily na zajímavosti. Klímovu Porotu vnímám jako užitečnou a nutnou časovou hru — velice „obtížnou“ —, jenže je mi líto, že v ní Ivan Klíma — po mém soudu — zůstal mnoho dlužen sobě jako spisovateli, jako dramatikovi.

Tedy dvakrát o něčem jiném a přece o tomtéž. O dvou různých hrách a přece o jednom. Způsobů, jak vyslovit pravdu o světě, je mnoho. Také autorských stylů je mnoho. A přece si myslím, že o dílech, v nichž je myšlenka jako bič stojící hned u dveří, neradno vynášet velké soudy, aniž si s rukou na srdci neřekneme, že tak činíme spíš na truc času kolem nás...

Inu, bude to zase těžké. Různé tlaky mohou pořádně zamíchat kritérii, která jsme nedávno vytvořili na základě nové zdravé politické situace. Jestliže se ta proměnila, dělejme vše, aby se alespoň nemusela příliš proměňovat ona zmíněná kritéria. Budeli opět na jevištích hodně „časových“ her, berme je jako takové a nepřipisujme jim z dobré vůle hodnoty, jež prostě nemají a na něž možná ani neaspirují.

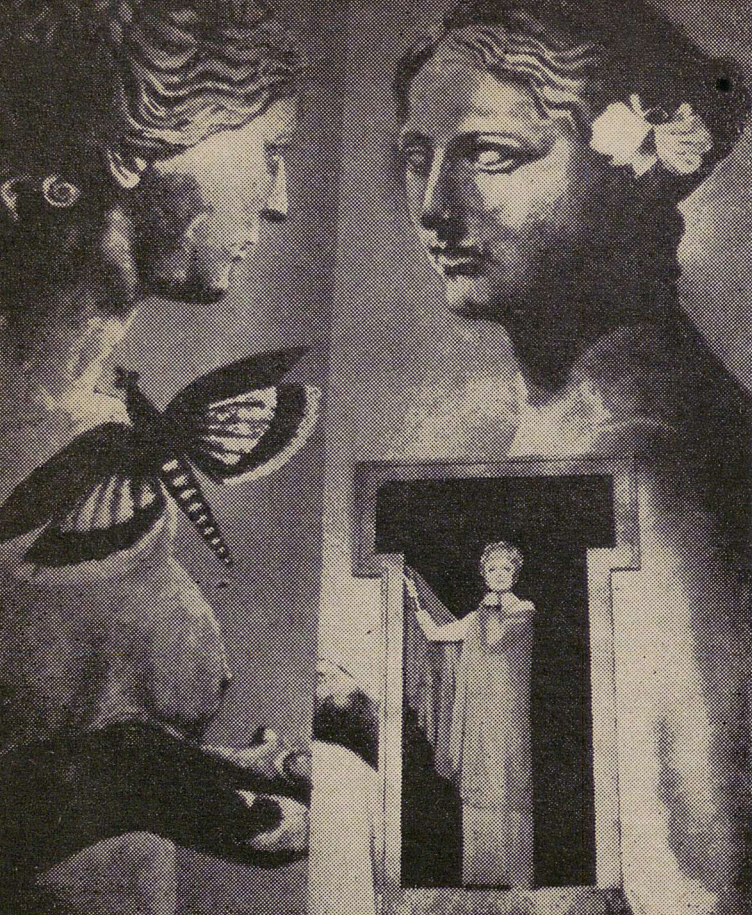
Mám rád Klímu i Dürrenmatta, každého pro něco jiného. Ale když se v bulletinu tvrdí, že „hra přesahuje rozměr jedné malé poroty i jedné malé země uprostřed Evropy, až z ní zřetelně pochází, a rezonuje s lidskou situací i jinde v Evropě a v Americe...“, kritik se snadno zapomene a protestuje, protože co je moc, to je moc. I když, jak říkám, mám Klímu jako autora rád a držím palce i jeho Porotě.

Ale člověk jaksi těžko snáší, když si necháme vnutit magickou nenormálnost kritérií a s dobrým úmyslem být tvrdohlavý se Klímově časové hře dokonce připsuje „interpretace smyslu dějin“. Tak časová hra, nebo jevištní filosofická úvaha?

Myslím, že v Klímově případě rozhodne to první, aniž to považuji zrovna dnes za něco ponižujícího... Význam hodnot neposouvejme, ať se děje co se děje, jinak se nám to v budoucnu vymstí!

Ostatně — co je „interpretace smyslu dějin“ a jak se něco takového „dělá“ v dramatu, na to nám dává odpověď Dürrenmattův Král Jan. To říkám nikoli proto, abych jedno druhým potíral, nýbrž abych se pokusil udržet stálost a normálnost kritérií v nestálé a nenormální době.

Alen Fuchs

TROJSKÁ VÁLKA NEBUDE TROJSKÁ VÁLKA BYLA

Nasadit do repertoáru divadla hru o absurdnosti příčin vzniku válek je pravděpodobně počin vždy a ze všech úhlů vzato aktuální. Zvláště pak, přihlídneme-li k tomu, že dramaturgie Národního divadla v Praze sáhla po hře světoznámého francouzského dramatika Jeana Giraudoux *Trojská válka nebude*. V novém překladu Mileny a Josefa Tomáškových, na scéně Vladimíra Nývltu, v kostýmech Adolfa Weniga a s hudbou Jiřího Srnky ji na scéně Tylova divadla nastudoval režisér Evžen Sokolovský. Premiéra se uskutečnila 28. března 1969. Tolik k samotnému faktu existence tohoto představení. Nemíníme se zde zabývat kritikou inscenace ani jednotlivých hereckých výkonů. Rádi bychom však uvedli několik poznámek z průběhu přípravy této inscenace. Nejde samozřejmě o zachycení profilu Evžena Sokolovského, dnes jedné z našich nejvýznamnějších režiséřských osobností. Na základě sledování jediné práce si netroufám

činit žádné konečné závěry o metodě či dokonce uměleckém krédu tohoto režiséra. Dovolím si však vyjít z jeho inspirativních postřehů, poznámek a glos, neboť ty jediné, přijímány samozřejmě individuálně, mohou zasít semínka obecnějších pohledů na problematiku divadelního řemesla a divadelního umění jako takového.

Nejprve si v malé konfrontaci poskytneme základní informace o autorovi a hře.

František Götze: ... A i kdyby se dalo říci s F. X. Šaldou, že jeho dramatické ovoce je z těch, které pozdě zraje, stal se Giraudoux vedle staršího G. B. Shawa, jemuž vděčí za mnoho, a vedle L. Pirandella a O'Neillů vůdčím dramatikem mezi světovými válkami ... Giraudoux se podobá Molièrovi a vlastně i Shakespeareovi tím, že s výjimkou *Intermezza* a *Bláznivě ze Chaillot* nevytvořil ve svých hrách syžet — děj,

ale že jej převzal vždy z klasiky, legendy nebo mýtu, jež vždy ovšem nazřel současnou perspektivou a vytvořil tak velká dramata a velké postavy, mluvící k dnešku. V *Trojské válce* sáhl Giraudoux až k Homérovi a k té části *Iliady*, kde se připravuje začátek války Řeků proti Tróji pro únos ženy krále spartského Menelaa, Heleny, jímž se provinil syn krále trojského Priama — Paris ... Nejstarší syn Priamův, Hektor, se vrací z vítězné války proti neustále válčícímu národu asijskému, který Hektor porazil a dal vyvraždit, aby už nikdy nebylo válek. Ale sotva se vrátí do Tróje, poznává, že jeho rodina země bude napadena Řeky kvůli Heleninu únosu. Jedna válka skončila, druhá se připravuje ... Giraudoux osvětlil, zhodnotil a zevšeobecnil toto téma tak, aby plně odpovídalo době kolem roku 1935 ...

Evžen Sokolovský: Giraudouxův svět — to je hluboká skepse. Proti skepsím 20. věku (Pinter, Albee, Ionesco, Beckett) je to však skepse specifická, naplněná sténickým pocitem. Tedy pocitem, který jmenovaní autoři nemají ... (Sténický pocit je ten, který vyvolává pocity krásna, například vzpomínky, konkrétně — Kalafuna je s Dorotkou v cizích zemích; aby utěšil ji, sebe i diváky, řekne: „Neplačte, panno Dorotko, já vám zahraju tu naši!“ a začne hrát *Na tom našem dvoře*; podobně při prvním setkání Kalafuny s Kordulou po návratu domů: Kordula se hněvá, nezabírá na žádný Kalafunův pokus o smíření. Konečně ji dojetí přemůže, rozpláče se, udeří na Kalafunu „Přestaň muž, to mi utrhne srdce“ a ten vesele odpoví „Hele, maminka už je doma!“) Sténický pocit je tedy pocit humánní, obsahující to nejlidštější, co v člověku je.

František Götze: ... *Trojská válka nebude* je vlastně přímo náhorným dramatickobásnickým vyučováním o tom, jak vznikají války, třebaže je ve světě tolik sil, bránících jejich vzniku ... Giraudoux byl i v takové hře kouzelným básníkem, vládnoucím strhující poezí a fantazií, čímž proměňuje i obraz světa v cosi zvláštního a neobvyklého ... i zde chce ovšem základní společenské problémy vidět přesně, jasně a ostře. Vedle fantazie je jeho základní silou vitální intelekt spojený s ironií ...

Evžen Sokolovský: Pro Giraudoux, a jeho *Trojskou válku* zvláště, je důležité vidění v komickém paradoxu. Tedy vidění shawovské, k němuž se druzí to, co Shaw nemá, totiž básnivost, metaforičnost. Vtahování do jeho světa je děláno velkým verbálním gestem.

(Přičemž mluvíme o světě vytvořeném abecedou ekvilibristických slovních obrátů.) Pro interprety to znamená tak zvané „otevření třinácté komnaty“, jinými slovy — nalezení střední cesty mezi civilním a patetickým projevem.

František Götzt: ... Síly válce přejí, trojští nacionalisté vedení básníkem Demokem, a řeční imperialisté, chtějící využít únosu Heleny Spartské jako záminky, aby se zmocnili bohaté maloasijské provincie, se tu střetávají s fanatickými obránci míru, s Hektorem, který mluví za bojovníky, kteří se s ním vrátili, a za četné ženy... Hektor sice s obrovským vypětím všech sil donutí Trojany a Řeky, aby souhlasili s navrácením Heleny Menelaovi, ale pohaněný vůdce trojských nacionalistů Demokos složí novou válečnou hymnu, v níž vyzvedává Helenu jako nedílnou součást trojské pospolitosti, a třeba ho Hektor srazí mečem k zemi, nemůže zabránit fanatickému starci, aby před smrtí neprohlásoval, že ho zabil opilý Řek Aiás, který je proto vzápětí ubit. Což je důvodem, aby válka vypukla...

Evžen Sokolovský: V Trojské válce máme co dělat se světem postav, které chtějí válčit, na straně jedné, a se světem postav, které válčit nechťejí, na straně druhé. Oba tyto světy však jsou součástí světa jako takového, který válčit musí. V jádru celé té nekonečné skepse je uloženo cosi fatálního. Giraudouxova skepse ví, že svět nemůže být změněn. (Připomeňme si Brechta a Marxe, kteří tvrdí, že svět musí být změněn.) V Giraudouxovi čteme o prokletí, které tkví v lidském rodu. Mimochoodem, velcí režiséři tohoto století přicházejí k prázkladům divadla, jsou atavisté.

František Götzt: ... Řekli jsme, že Trojská válka je názorným vyučováním o vzniku válek... Giraudouxův sloh pak vyznačuje... jeho podivuhodná slovní melodie, pružná kadence vět, to, co Paul Surer nazývá piruetami dramatické řeči a nádhernými slavnostmi ducha ve slovech...

Tolik tedy o autorovi a hře jako celku v konfrontaci pohledů dramaturga a režiséra. Pokračujme nyní vzhledem k samotným postavám.

František Götzt: ... Pokud jde o tvorbu postav, odmítá Giraudoux stará klasická schémata založená na vášni a automatizovaném charakteru... Člověk je u Giraudoux častěji jako anténa, která saje ze světa stále nové vlny života... Všechny závažné postavy Trojské války jsou vytvořeny touto metodou. Takový HEKTOR po návratu do Tróje saje

ze světa všechny vlny života, nic mu neunikne, vede obrovský zápas proti válečným silám svým hrdinským charakterem, který protiválečnou vášni žije... Hektor je krásný a bohatě rozvitý člověk, plný síly, vnitřní jistoty a myšlenkové energie, milující nade vše pravdu a demaskující lež i podvod, kde se jen s nimi setká...

Evžen Sokolovský: Všechny postavy této hry jsou dokonale napsanou partiturou. HEKTOR — neustále verbálně (i když logicky) vysvětluje, že nemůže být válka. Všimněme si toho, jak je neúspěšný.

František Götzt: ... Kontrapunkticky k Heleně je postavena Hektorova žena ANDROMACHA, žena kladná, tvořivá, milující elementární láskou a umějící bojovat i za mír.

Evžen Sokolovský: V Giraudouxovi se všechny postavy lámí do pozitivna (proti Shawovu lomu do negativna, proti Shawově pomstě ženám). Všechny figury jsou obrovsky tolerantní. ANDROMACHA — vše co koná, koná z pocitu mateřského. Což nevylučuje ani ženskost. (Freud — Muž hledá ve své ženě matku, ošetřovatelku.) Samozřejmě mluvíme o vztazích seriózních, nikoli virtuózních. Andromacha je sympatická tím, že divákovi ztělesňuje to, po čem celý život touží. (Aniž se tento

obvykle dozví, po čem to vlastně touží.)

František Götzt: HEKUBA, žena krále Priama, prožila už pět desetiletí, má hodně energie, dovede chápat život ironicky a humorně a dovede i bojovat proti válečným dobrodružstvím.

Evžen Sokolovský: HEKUBA je moudrostí tohoto věku, je moudrostí lidu. Moudrostí, která je vždycky vulgární, respektive lidová, nikdy ne sprostá. Má prostředky doslova demaskovat všechny fanatický blbismus (nacionalismus, básnické nadšení atd.), promluví vždycky nčasovaně, smečuje, bez intelektuálního snobismu, všechno s gustem odhalí. Hekuba je jakýmsi korektorem, dovede rychle diferencovat a divákovi navodit okamžité poznání rozložení sil.

František Götzt: Král PRIAMOS sdílí obdiv k absolutní kráse Heleny, v níž vidí odpuštění toho, co nedobrého muži učinili, odměnu i budoucnost. Pro věčný mír nehoduje, protože ví, že ten působí na vojáky jako jed.

Evžen Sokolovský: PRIAMOS se vezve v národní lince spolu s pseudobásníkem DEMOKEM (který je nejen idiot a blb, ale i padouch) a GEOMETREM, konstruujícím z proporcí Helenina těla a dopadu Hele-

nina hlasu nové míry pro prostor a objem. Jsou to lidé schopní vytvořit veřejné mínění! Do jejich řad patří i BŮSIRIS, „znalec“ mezinárodního práva, dovozující z týchž faktů jednou nutnost války, podruhé nutnost míru.

František Götz: Zvláštní postavou je KASANDRA (sestra Hektora a Parida), věštkyně velmi strohá a drsná, dívající se na svět z hlediska ženy, kolem níž šel život bez zastavení. Protože sama nepoznala lásku a život, vidí pesimisticky svět i budoucnost. Giraudoux jí však bohužel nevytvořil základní situaci, v níž by se plně ztělesnila jako jevištní postava.

Evžen Sokolovský: KASANDRA reprezentuje skepsi, se zvlášt-

U článku Trojská válka nebude jsou fotografie dr. J. Svobody z inscenace v Národním divadle.

ním cynismem odkrývá krutost, nehoráznost tohoto světa, ale přitom má v sobě velikou bolest. Vidí budoucnost proto, že je moudrá, vedle Hekuby je to jakási moudrost z rozumu. Trousí své pravdy, aniž je vysvětluje, je lučavkou. Není oblíbená, ne proto, že by byla nějakou starou zakyslou pannou, ale proto, že vidí za roh. A konečně PARIS. Člověk z horních deseti tisíc, kterého ze všeho nejméně zajímá politika. Je si Helenou úplně jist, na druhé straně by mohl sloužit za příklad determinace lidských vztahů našeho věku. Mísí v sobě zvláštní nevázanost s jistou mírou závislosti, absolutní povrchnost s povrchností zdánlivou atd.

František Götz: Giraudoux vidí PARIDA jako trochu epikurejský typ, jemuž jde především o únos

krásné Heleny, třebaže válečný konflikt mezi Trójou a Reckem musel předpokládat. Je to krásný člověk, v období, kdy erotické dobrodružství je mu vším. Recké poselstvo vede hrdinský ODYSSEUS. Těžko v sobě zapírá Řeka, chtivého velkého trojského bohatství. Ani on nehoruje pro válku, je značně starší než Hektor a je pln skepse, je-li totiž možno zachovat mír uprostřed tolika nacionálních vášní. Naproti tomu je AIÁS náladový opilec, silně nacionalisticky zaměřený, věčný provokátor, který je však získán Hektorovou ušlechtilostí. Velké sebevědomí řeckého občana a podceňování Tróje ho stojí život... a tím vypukne i válka.

Evžen Sokolovský: ODYSSEUS je mýtem. Na krátké ploše tu působí spíš jako vojevůdce-diplomat než jako vojevůdce-voják. Proti Hektorovi, který přichází jako apoštol míru, je Odysseus politikem. Ve válečných konfliktech nejde o příčiny, které jsou dány ve známost, ale o příčiny mocenské, které se vždycky musí maskovat, musí se vymyslet nějaká prkotina, která je potom skutečným zdůvodněním. Odysseus tohle všechno ví, vystupuje jako člověk nesmírně seriózní a lidský. Dokonce se s Hektorem dohodne, že Trója a Recko válčit nebudou, je ochoten „jít proti osudu“. Stačí však opět maličkost, tentokrát jménem AIÁS, aby se válka stala nevyhnutelnou. Dá se říci, že celá Trojská válka je vlastně monotelematickou hrou, ve které se z různých stran, různou optikou posuzuje tatáž objektivní skutečnost — válka musí být. Ale vraťme se k příčině té války, k Heleně, o níž Odysseus Hektorovi říká: „Znám ji už patnáct let, dlouho ji pozoruju. Vy i Paris jste se v ní zmýlili. Ona je jedním z těch vzácných výtvorů, které osud dává do oběhu tak říkajíc pro vlastní potřebu. Ničím nevynikají. Ale pozor, nedotýkejte se jich. Potíž je právě v tom, jak rozpoznat mezi všemi věcmi a bytostmi ty, které jsou rukojmím osudu. Vy jste to nerozpoznali. Mohli jste beztrápně zdvihnout ruku na naše admirály, na naše krále. Paris si mohl bez rizika hovět ve spartských postelích! On si však vybral neomezenější mozek, nechládější hlavu... Jste ztraceni.“

Konečně se dostáváme ke třetímu a poslednímu malému uvedení do průběhu příprav režiséra Sokolovského na Trojskou válku.

František Götz: Jádrem Hektorova boje proti válce je zápas proti mýtu absolutní krásy Heleniny, který jako by očaroval celý trojský svět... Postava HELENY Spartské

je velmi složitá. Vnější krásná bytost, mající i cosi záhadného, když vidí budoucnost, není sice génius lásky a vášně, zachovávající stále distanci, ale saje z ovzduší všechny erotické vzněty, které potřebuje, aby mohla žít a rozdmýchala svůj žár i takovým patnáctiletým Troilem...

Evžen Sokolovský: V HELENĚ je uloženo něco, co nemá Andromacha, Helena pochází z rodu Mannon, Gautierových atd., až do závěru je hlavním rysem všeho, co dělá, naprostá nevypočitatelnost. Helena je taková, jaká je, je ztělesněním „ženské mentality“, ženou bez koncepce, nechávající věci běžet a bavit se tím, co to udělá. Helenu nelze determinovat. Přináší na jeviště styl života. Od autora je nadána schopností přinést i barvu (jinak je v rámci boje o mír pouhou atrapou). O kvalitě Giraudoux jako dramatika svědčí i to, že dovede využít jednoho z nepsaných zákonů každé dobré hry — než přijde na scénu hlavní figura, půl hodiny se o ní mluví. A to v protikladech, takže samotná Helena má po svém vstupu dvojí možnost — překonat vše, co o ní bylo řečeno, nebo být úplně jiná. Musí se znovu sama exponovat. Helena by měla uchvacovat pány od šestnácti do šedesáti a štvát dámy všeho věku. Ve scéně s mladičkým Troilem k tomu má klasičtější příležitost. Je ženou, která tvoří atmosféru, Troila neplaší, ale neviditelně vtahuje do své tůně. Důležitým rysem Giraudouxovy Heleny je i její protiklad infantilismu myšlenkového a zvláštní moudrosti, ke které se musela probolet.

Před vlastní přípravou textu, jeho řemeslným a tvůrčím uchopením v dějových faktech atd. tedy můžeme říci — základním klíčem k naší inscenaci bude, respektive pro všechno, co jsme řekli, musí být představa GARDEN PARTY. Představa dobré, nóbl čajové společnosti, která nikdy nechodí na špatné věci, i když těm dobrým nerozumí.

A ještě malé P. S. autorky tohoto článku, zachycené pak při vlastních zkouškách s Evženem Sokolovským na jevišti:

Herec hraje především, když nemá text a ne když ho má. Každé divadlo je soudem. Divák soudí dobro, zlo, smysl, nesmysl. Dialog je souboj, kdy jedna osoba vnucuje svůj způsob osobě druhé. Jeden z nejnevzpytatelnějších divadelních zákonů zní: směje-li se v KOMEDII jeden partner vtipu druhého partnera, hlediště tuhne, v TRAGÉDII je tomu opačně.

LIDA ENGELOVA

né pozornosti svého jmenovce. Vítek, jenž oba vězně přistihne, je také přesvědčen, že ten, jenž v dívčích šatech prchá do komory, je Růženka, a nepochybuje už o oprávněnosti svého podezření. Výbuch Vítkovy zoufalé žárlivosti je přerušen půlnoční scénou: v okně se zjeví strašidelná jelení hlava a vyděšený Vítek po ní střílí. Seběhnou se všichni obyvatelé myslivny v domnění, že nešťastný mládenec střelil po sobě. V tomto zmatku zmizí jeden z vězňů. Ráno pak Strachoš s písařem Barnabášem vyslechnou opilého hraběcího kočího, který marně hledá svého pána, a usuzují, že jeden ze zajatých pytláků může být mladý hrabě Ivan. Rozhodnou se proto přivítat se všemi poutci toho, který zůstal. Ukáže se však, že tímto druhým pytlákem je děvče, Ivana, nevěsta Mysliborova syna Jaromíra, která se na cestu za ženichem do lesní samoty vydala pro větší bezpečnost v mužském přestrojení. Druhý pytlák, jehož se podaří polesnému znovu zajmout, je skutečně mladý hrabě Ivan. Pak se ještě vysvětlí, že zlého jelena zastřelil Jaromír na hraběcí příkaz, a hra končí nejen dvojím zasnoubením — Vítek zproštěn obvinění dostává svou věrnou Růženku — ale i slavnostním pasováním Jaromíra na komorního myslivce a odměněním starého polesného Myslibora za věrné služby. Hrabě Ivan, při závěrečném obřadu sice poněkud dotčen stavovskou hrdostí dědičných myslivců, pochopí a uzná dokonce jejich privilegovaná práva a stává se hostem na obou svatbách.

Vtipné a divadelně moderní zpracování Jiřího Frejky učinilo ze staré veselohry výborný text, vhodný i pro řadové ochotnické soubory. ■

[77]

Kolár, Josef Jiří

PRAŽSKÝ ŽID

(1871)

Upravil Vladislav Vančura. 19 m, 3 ž, kompars. Výprava: Příbytek Falu — Eliabův, zahrada a ulice, soudní síň, vězení, chodba, jizba v krčmě, krajina (úprava rozděluje hru do šesti jednání). Doba děje 1620—1621.

Po bělohorské porážce přichází do domu bohatého žida Falu — Eliaba hrabě Turn, aby u něho skryl před pronásledováním svou dceru Verenu a aby požádal o značnou peněžní půjčku pro organizování dalšího odboje proti císaři. Eliab jen se zasnými obavami plní obě nebezpečná přání. Jeho dům je totiž neustále obcházen podivnými lidmi, zejména Příbíkem Jeníškem, který se ze špatného ranhojiče stal horlivým špehem vítězné katolické strany. Eliab má však i přátele, z nichž staroměstský konšel Mikuláš Peldřimovský se zajímá, ač už je poněkud v letech, o Turnovu Verenu a navštěvuje židovský dům téměř denně. Za jedné takové podvečerní návštěvy je v Eliabově zahradě chycen Příbík Jeníšek při pokusu o krádež stříbrného nádobí. Eliab je odhodlán předat jej spravedlnosti, ale Příbík je jako konfident chráněn gletem hrdelního soudu. Verena a Veronika, u níž Eliab Turnovu dceru ubytoval, chtějí Příbíkovi usvědčit a vypravují, jak jej před chvílí, samy neviděné, sledovaly. Příbík toto svědectví překrucuje, jako by obě ženy byly vypověděly, že byly neviditelné a tudíž že jsou čarodějnice. Povolává stráž a nechává obě nešťastnice odvést. Zatýká také Falu-Eliaba, jehož proticísařské výroky před chvílí v zahradě zaslechl. Soud, u něhož je Příbík, už jako nový prokurátor, hlavním žalobcem, odsuzuje Elia-

56

ožívá. Ale jeho hrubé namlouvání mu přeruší Bonario, syn Corbacciův. Ten odvede Celii a Volpona obžaluje. Ale advokát Voltore, na popichování Moscy, před senátem obžalobu Bonariovu obrátí na ruby, i otec Corbacciův se syna zříká, Corvino zas špiní svoji ženu. To vše, poněvadž už se každý vidí dědicem ohromného majetku. Volpone a Mosca si to pochvalují. Volpone odkáže všechno své jmění Moscovi a dá rozšířit po Benátkách, že už zemřel. Chtěl mít jen radost z toho, jak budou uchazeči o dědictví zklamáni. Ti hned přicházejí a Mosca, teď pán domu, je všechny vyhání. Teď chce před senátem advokát Voltore všechno odvolat, ale Mosca ho zase obalamutí. Nakonec si Mosca myslí, že doběhne svého pána, když teď přece všechno podle odkazu patří jemu, a před soudem se pohádají. A tak se soud dozví mnoho pravých věcí a po právu odsuzuje všechny, Moscou a Volponem počínaje.

Ben Jonson (1572—1637), anglický dramatik. Psal občanské komedie s italskou komediální stavbou. Z jeho dalších komedií se hraje zvláště *Alchymista*.

Komedie Volpone je vhodná pro soubor s několika talentovanými komiky. Dobrá souhra celého souboru je zde základní podmínkou. **kr**

[68]

Karafiát, Jan -
Flíček Jiří

BROUČCI

(1967)

Hra se zpěvy pro děti o sedmi obrazech. 2 m, 3 ž, 6 d (4+2); výprava: simultánní (na louchce mezi jalovcem a dubem; ve voňavé trávě). Doba děje: kdykoli. Hudba: Václav

49 Kolár.

Jevišttní přepis oblíbené knížky pro děti z roku 1876. Dramatizátor zachovává podstatné dějové prvky knížky a umocňuje je do únosné dramatické akce. Prostý příběh o neposlušném broučkovi, který se napraví, je rámcován malou kapelou cvrčků a doprovázen prostými písničkami.

Dramatizace zachycuje Broučka od jeho darebáčství, kterých se dopouští v době, kdy se učí létat. Je neposlušný vůči mamince a prostořeký vůči Berušce, s kterou se stále hádá: tu kvůli špatně složenému dřívíčku, tu zase kvůli koláči. Největšího přestupku proti poslušnosti se dopustí tehdy, když už jako brouček, který svítí lidem, nezůstane v zahradě a vydá se na vlastní pěst svítit si, kam se mu zachce. Dostane se na neznámé místo, kde nejdříve chce pomoci plačící Verunce, jež se ztratila a netrefí domů. Je však Verunkem a jeho kamarádem zbit a má to následky: pochroumané křídélko a nožičku. Před tatínkem a kmotříčkem, kteří ho donesou domů, se však nepřizná, jak se tohle stalo, naopak zalže. Při nemoci ho láskyplně všichni ošetřují; zvláště Beruška projeví k Broučkovi mnoho náklonnosti. Janinka, dobrá víla údolíčka, objeví, že Brouček lhal a snaží se ho přimět k tomu, aby mluvil pravdu. Když se Brouček pozdraví, stihne ho nepředvídaná bolest: Verunka, které chtěl posvítit a dovést ji domů, se vdává za Verunka. Janinka mu vysvětlí, že Brouček si nikdy nemůže vzít Verunku, neboť je to tak na světě zařazeno a navrhuje mu, aby se porozhlédl kolem sebe a vybral si někoho, kdo se k němu jako k broučkovi hodí. Brouček se rozhodne pro Berušku. Kmotříček však mu nechce Berušku dát, neboť Brouček není poslušný. Mezitím, co si chce Brouček Berušku namluvit a vzít za ženu, objeví se Brouček z roští a uchází se o Berušku. Brouček mu namele a Berušku pro

sebe uchrání. A když dokáže, že už umí poslouchat a že mluví pravdu a když má dobrého přímluvce v Janince, nic už nebrání tomu, aby všechno šťastně skončilo. **fl**

[69]

Karvaš, Peter

PŮLNOČNÍ MŠE

(Polnočná omša, 1959)

Drama o třech dějstvích s prologem (v pěti obrazech). Překlad: Sergej Machonin, 5 m, 3 ž, malý kompars. Výprava: pokoj, kůlna. Doba děje: vánoce 1944.

Je Štědrý večer 1944, blíží se konec války. U vánočního stromku se schází celá rodina: otec, který získal podíl na obchodu uštváním původního majitele Čecha, pobožná matka, syn Marian, který je gardistou, dcera Angela, která arizovala židovskou cukrárnu, a její manžel Paľo, nedostudovaný právník, kšeftář, holkař a hochštapler, hrající na obě strany. Chybí jen nejmladší syn Ďurko, který je u partyzánů. V podnájmu u rodiny žije ještě poručík Brecker, důstojník trestného oddílu. Když se chystají zasedit k večeři, objevuje se nemocný Ďurko. Německý důstojník, ač ví, že jde o partyzána, nezasahuje a odchází do služby. Celá rodina přemýšlí, co s nemocným partyzánem doma, protože za jeho objevení hrozí celé rodině smrt. Nakonec chlapce umístí do kůlny a Paľo přivádí Ďurkovu milou Katku. Ďurko je ve vysokých horečkách a zápasí se zápallem plic. Bratr gardista se opíjí. Paľo navrhuje podplatit důstojníka, otec se bojí o peníze, Angela věří, že důstojník nic nepodnikne, protože s ním má už delší dobu poměr. Matka jde hledat útěchu do zvědnice a touto cestou se německé velení také

dozví o úkrytu mladého partyzána. Becker s trestnou četou Ďurka zatknou a popraví. Rodina čeká, jaké další kroky podnikne Becker a Paľo výslovně žádá Angelu, aby rodinu zachránila s ohledem na svůj vztah k Beckerovi. Becker se skutečně vrací, odmítá nařčení, že je vrahem, neboť splnil jen rozkaz, a dokazuje, že pravými vrahy jsou oni, kteří partyzána zradili. Ve městě začíná boj, přicházejí partyzáni se sovětskou armádou, Becker utíká, utíká i gardista Marian, když předtím vybral otcovu pokladnu. Zůstávají rodiče, v rukou potvrzení o peněžitě pomoci partyzánům, a Paľo se svou ženou. Katka, která v závěru přichází jako partyzánská, hlásí sovětským vojákům: „Ne, tady fašisté nejsou.“

Petr Karvaš (narozen 1920), spisovatel, prozaik i dramatik, divadelní kritik a teoretik. Z prózy: Čert nesplí, Čertovo kopýtko, Dítě a meč. Z dramatu: Pacient 113, Meteor, Jizba, Antigona a ti druhí, Velká paruka. Z teoretického díla: studie O integraci dramatu, Za rehabilitaci hrdiny a O dramatismu pravdy.

Karvašova hra Půlnoční mše je obrazem slovenského maloměstství a v naší dramatické dost ojedinělým příspěvkem k analýze slovenské národní povahy. Hra byla na počátku šedesátých let hojně inscenována. Vhodná i pro menší ochotnické soubory. **Ko**

[70]

Kleist, Heinrich von

ROZBITÝ DŽBÁN

(Der zerbrochene Krug, 1808)

Veselohra o jednom dějství. Přeložil Pavel Eisner. 6 m, 5 ž. Výprava: rychtářská jizba. Místo děje: nizozemská ves blízko Utrechtu. Doba děje: konec XVIII. století. Pravidelný, nerýmovaný verš.

činu. Je proto přijat návrh na zahájení hladové blokády ženského tábora. Slavoš však po návratu z ženského ležení přemýšlí o rychlejším a účinnějším ukončení nesmyslných svárů. V noci odchází, aby se poradil přímo s Krakonošem. V jeho zahrádce spatří také vůdkyni žen Boženu. Krakonoš však jen projde, aniž by si lidských starostí povšimnul. Jen dodatečně pošle Boženě olivovou ratolest jako symbol míru a Slavošovi dokonce svůj vlastní klobouk. Oba protivníci jsou přesvědčeni o Krakonošově přízni, Slavoš navíc pochopí, že darovaným kloboukem je pověřen jednat Krakonošovým jménem. Ziskává proto ke spolupráci Zvykoše a Vávru a vrací se s nimi do lesa. Zatím se ženy rozhodnou k náhlému útoku na mužské obklíčení. Už by snad došlo ke krvavé bitvě, kdyby za strašného burácení — obstarávaného Zvykošem a Vávrou — nezasáhl mohutný Krakonoš a přísnou domluvou nezpůsobil, že v krátké chvíli se smířené strany vracejí ruku v ruce do opuštěných domovů. Šťastně se scházejí i rozdělení milenci a Libomíra nemůže ani uvěřit, že moudrým Krakonošem byl její milý.

Aristofanovský motiv je převeden do ryze české, lidové podoby. Zvláště v Pleskově úpravě je hra vhodná pro široký okruh ochotnických souborů. **e**

[76]

Klicpera, Václav Kliment

ZLÝ JELEN

(1849)

Veselohra o čtyřech dějstvích. Zpracoval Jiří Frejka. Hudba Václav Trojan. 10 m, 2 ž. Výprava: hraběcí obora, kancelář polesního úřadu. Čas děje: za našich prapradědků.

Myslivecký mládenec Vítek je ze svého snu o blaženém budoucnosti, o vlastním revíru a o životě s milovanou Růženkou probuzen osudnou ranou: záhadný střelec mu v Oboře, téměř za zády složil obrovského jelena, toho zlého, jehož se každý bál. Dřevařům — sami jsou vyhlášenými pytláky — se podaří zadržet dva mladé cizince, z nichž první po marném úsilí podplatit Vítku se nechává odvést do myslivny spíše ze zájmu o krásnou schovanku polesného — Vítkovu nevěstu Růženku. Druhý zadržovaný je sice poněkud vystrašenější, nicméně také spoléhá na Růženčinu přízeň. Vítek zuří. Zvláště když pak vyslech obou zajatců v myslivně k ničemu nevede. Oba jsou sice podezřelí, dokonce se představili stejným jménem Ivan, ale ani jeden není střílcem zlého jelena. Ten první, sebevědomý a výsměšný, má brokovnici, zatímco jelen byl střílen kulí, ten druhý, stále vyděšenější, má pušku zcela nepoužitelnou. Přísný polesný Myslibor vyslýchá i dřevaře a ti oba racejí podezření na zoufalého Vítku, který nemůže dokázat, že nestřílel. A tak musí trávit noc v domácím vězení pod dohledem starého hajného Strachoše. Pro toho jediného je tato strašná noc výnosná. Za hojné úplaty, jež bezostyšně vybírá od zajatců, způsobí mnoho zmatku. Nejprve umožní Vítkovi s Růženkou schůzku, při níž oba milenci oplakávají mizející vidinu své svatby. Pak Strachoš vpouští na chvíli do kanceláře prvního pytláka — Ivana. Růženka musí usilovně odolávat svodům půvabného cizince, jehož marně prosí, aby se k pytláctví přiznal. Ten je to ochoten udělat pouze za políbení. Růženka je zase ochotna tuto dohodu přijmout, ale jen za Vítkova svědectví. Druhý Ivan, ten vylekaný, přichází převlečen do dívčích šatů a považován za Růženku, stává se středem dvor-

našeho maloměsta. Živá a svěží fraška nepozbyla dodnes na své aktuálnosti. **fl**

[74]

Klicpera,
Václav Kliment

VESELOHRA NA MOSTĚ

[1826]

Fraška o jednom dějství. 6 m, 2 ž.
Výprava: krajina s řekou a mostem.
Doba: zač. 19. století.

Výtečná Klicperova satira na vojákování a tupou byrokracii předvádí jednoduchý děj: Přátelská a nepřátelská vojenská hlídka stráží most přes řeku. Obě hlídky, každá na jedné straně mostu, si počínají s takovou důkladností, že vesničtí obyvatelé se sice dostanou na most, ale z mostu již ne. Vesničané se domáhají opustit most, ale neobejdou se to bez bitvy. Most je pod dělostřeleckou paubou a teprve v nebezpečí se dosud vzájemně na sebe žárlící vesničané sjednotí proti společnému nepříteli.

V Klicperově frašce je vystavena výsměchu nejen všemocná vojenská byrokracie, ale i ta malá, sluhovská, jak ji tu reprezentuje pomatený učitel, pro kterouto postavu divadelníci znova a znova také inscenují tuto hru. **fl**

[75]

Klicpera,
Václav Kliment

ŽENSKÝ BOJ

[1827]

Veselohra ve třech jednáních. Upravil Jaromír Pleskot s písněmi a hudbou J. F. Fischera (1958). 9 m, 9 ž a kompars. Výprava: chatrč, selská světnice, údolí, vrchol hory, les (celkem 14 proměn). Doba děje: dvanácté století.

Na Krkonoších se ukazují zlé znamení. Přijde oheň, mor, či nová dívčí válka, kterou předpovídá čarodějnice Lidomůra a kterou vyhrožuje i rychtářova žena Božena? Ženy se totiž už dávno přes odpor svých ukrutných mužů scházejí na tajných sněmech a nyní, když se dozvídají o dalších nespravedlnostech, jako že do lesa pro dříví mají místo mužů chodit ony, vyhlásí otevřený boj. Ke svárům dochází dokonce i mezi milenci. Jen Libomíra se nemůže rozloučit se svým Slavošem a pro záchranu lásky je ochotna s ním raději utéci. Její odhodlání je překáženo rozličnými ženami, které se Libomíry zmocní, zatímco Slavoše zachrání jen přesilový zásah mužů. Ženský boj vzplál první nelostnou bitvou. Muži jsou bezradní. Rokují a smlouvají plány. Někteří navrhnou přepadnout ženy a nejhorší vyhnat z obce. Jiní jsou ochotni kapitulovat. Zvítězí však rozumná snaha domluvit se. Jako vyjednavač je vyslán do ženského ležení Rapota, poněkud přestrasený, neboť jeho Babuše patří k bojovnicím nejlítějším. Ženy mají první válečné úspěchy. Podaří se jim zajmout důležitého muže, rychtářova přísedícího Haláka, momentálně opilého, protože se od prázdných talířů ve zpustlém domově uchýlil k plným džbánkům. Je v ženském zajetí donucen k ponižující práci, musí cítit vidlice, zbraně ženského povstání. Ale i mezi ženami začínají nesváry. Zvláště zamilovaná Libomíra se nerada podřizuje vojenské kázní. Ostatně ani její Slavoš nemá pokoje a přestrojen za stařenu podniká riskantní výpravu mezi ženy. Lest se mu však daří a je nadšen přijat, jako domnělý posel žen bouřících se v okolí. Hůře se vede Rapotovi. Přes krkolomné krasořečné úsilí se mu nepovedlo pohnout ženy k návratu. A tak mužům nezbyvá, než se rozhodnout k ráznému

54

Písař Licht nachází po ránu rychtáře Adama v dosti zbídačelém stavu: kulhajícího, se šrámy a boulemi na tváři i na lysé lebce. Navíc ho musí vyděsit nepřijemnou zprávou o blížící se revizi soudního rady Waltra. V nastalém zmatku nikdo neví, co dříve. Zda uklidit uzené a víno z registratur, či pokusit se uspořádat rozházené spisy nebo doobléci neupraveného rychtáře. Ke všemu chybí jeho paruka a děvečka tvrdí, že v noci přišel domů bez ní. Adam tedy narychlo posílá půjčit paruku ke kostelníkovi. Ať řeknou, že v jeho se pod postelí okotila kočka. Jenže kostelník není doma, žalobci čekají už přede dveřmi a soudní revize přichází. V neobratně zahájené přížaluje paní Marta Rullová na Ruprechta Tumbu, že v noci vnikl do komory její dcery Evy a tam rozbil vzácný malovaný džbán. Dcera prý to přiznala. Ruprecht obvinění popírá a vypovídá, že do komory vnikl za mužem, kterého tam Eva vpustila, že prý ho však nepoznal, jenom viděl, jak při útoku oknem rozbil džbán. On, Ruprecht, mu stačil už jenom zasadit několik ran do hlavy kličkou, která mu ulomena zůstala v ruce. Rychtář velmi horlivě přijímá další možnost, když podezření padá i na ševcovského tovaryše Lebrechta, který se okolo Evy nápadně otáčel. Jenomže se ukáže, že Lebrecht nebyl toho večera ve vsi. Eva, která jediná pachatele zná, nechce svědčit. Bojí se totiž, že by rychtář mohl ublížit Ruprechtovi při blížících se odvozech. Paní Marta tedy navrhuje povolání dalšího svědka, sousedky Brigity. Rychtář se zdráhá, ale soudní rada, jenž proces sleduje s velkým zájmem, jej donutí poslat pro svědkyni. Než ji přivedou, zajímá se Walter o rychtářův zevnějšek. Adam vysvětluje, že rány na hlavě si způsobil ráno pádem s postele a paruku si prý spálil nad svíčkou, když horlivě v noci studoval spi-

51

sy. Leč paní Brigita přináší nejen závažná svědectví, ale i rozčuchanou rychtářovu paruku, kterou našla v noci na plotě u stavení paní Rullové. Pohotový Adam obviní okamžitě Ruprechta, že on tam paruku pohodil, zatímco ji měl odevzdat už před týdnem k opravě v Utrechtu. Však přes pokusy o úniky zůstává Adam v kruhu, jenž se dalšími svědectvími okolo něho stahuje. Rozhodne se proto k ráznému ukončení sporu: označí jednoznačně Ruprechta jako viníka a navrhuje mu trest těžkého vězení. Takovou nespravedlnost nemůže však strpět Eva. Konečně promluví a vypoví, že Adam to byl, kdo ji v noci obtěžoval a kdo rozbil džbán. Mlčela doposud jen proto, že jí rychtář vyhrožoval, že její milý Ruprecht bude odveden až do indických kolonií. A tak je pře u konce: viník prchá, je zbaven úřadu, soudní rada slibuje všem zastání a právo. Jen ubohému džbánu žádná spravedlnost už nepomůže.

Hra má autorskou variantu závěrečné scény: po Adamově útoku Eva velmi obsírně popisuje události předchozí noci a soudní rada ujišťuje milence, že Ruprecht bude odveden jenom na jeden rok k domobraně v blízkém Utrechtu.

Heinrich von Kleist (1777 až 1811) v krátkém, dobrovolně ukončeném životě, plném vnitřních filosofických rozporů i politického neklidu, napsal (kromě vynikající novely Michael Kohlhaas) několik dramát (Penthesilea, Kátinka z Heilbronn, Princ Homberský aj.), výrazně ovlivňovaných postupujícím romantismem. Veselohra Rozbitý džbán se od ostatních liší svým bohrým humorem i klasicky sevřenou dramatickou formou.

Rozbitý džbán by mohl být inscenací úspěšnou, podařilo-li by se dobrému souboru zvládnout deklamaci verše a zkušenému režisérovi výrazně vybudovat zá-

kladní dramatickou situaci, v níž je obsažena všechna aktuální platnost hry. e

[71]

Klicpera,
Václav Kliment

DIVOTVORNÝ KLOBOUK

(1817)

Fraška o třech jednáních. 10 m, 1 ž, menší kompars. Výprava: hostinec, ošumělý pokoj, jiný hostinec. Doba děje: pozdní rokoko (1817).

Veselí studenti Strnad a Křepelka jsou bez prostředků, přesto se jim daří žít na dluh v Barnabášově hostinci. Když začíná hra, ocitají se v krizi: Barnabáš jim odmítá dát najíst a napít, dokud nezaplatí. Strnad spoléhá na náklonnost hostinského dcery Bětušky, která je bez jídla a pití nechává. Bětuška však má nápadníka Karla, mysliveckého mládence, který na Bětuščin vztah k Strnadovi žárlí. Oba studenti však nepropadají trudomyslnosti. Ač na dně, pohostí chudého písničkáře Pohořalského. Jsou si totiž jisti tím, že záhy dostanou peníze. Křepelkovi zemřel strýc, který mu odkázal dědictví. Jaké je však jejich zklamání, když místo peněz jim zemřelý strýc odkáže starý třírohý klobouk. Nebyli by to však vynalézaví studenti, aby si i v této kritické situaci nevěděli rady. Strnad má ve městě zazobaného strýce Koliáše a rozhodne se ho připravit o několik set. Pro svůj plán dokonce získá hostinského Barnabáše, kterého potěší „namydřit a oškrábnout toho lakomce“. A tak se Křepelka vypraví do města a vydává se před Koliášem za cizince. Koliáš se chová nelidsky i vůči písničkáři Pohořalskému. Roztaje však před „cizincem“ Křepelkou, který Koliášovi sdělí, že hodlá odkoupit od Španěla, dlcího v Barna-

bášově hostinci, divotvorný klobouk, který má takovou moc, že kdo si jej nasadí na hlavu, může se všude bez placení najíst a napít. Koliáš se díky své lakomosti dá přesvědčit a odhodlá se zúčastnit důkazu — hostiny, kterou oba studenti zinscenují. Pod tíhou „faktů“ sehrané komedie Koliáš divotvorný klobouk za značnou sumu koupí. A sotvaže má Koliáš drahocenný klobouk, vyzkouší jej. Pije a jí co mu hrdlo ráčí, když ale má platit, setkává se s opakem: divotvorný klobouk nemá nijakou moc. Koliáš musí útratu zaplatit. Marně se pak snaží prodat klobouk i za menší obnos. Strnad se dává poznat a ponechává si z Koliášových peněz jen tu částku, která mu patří jako dědictví a o kterou ho hamizný strýc připravil. Bětuška s Karlem, kteří se kvůli Strnadovi málem rozešli, se udobří a chystá se veselka. Koliáš, který prožil nelibostnou lekci, se stává lidštějším.

Václav Kliment Klicpera (1792—1859), otec české komedie, proměňoval všechny životní i literární prožitky v divadlo. V jeho hrách, především fraškách a veselohrách, objevujeme dodnes pulzující dramatickou krev. Ačkoli se pokoušel o vážné drama, jeho těžiště a obliba je především v komedích. Ještě Z. Nejedlý upíral tomuto autorovi českost, kterou jednoznačně přisuzoval J. K. Tylu. Bez prvních Klicperových dramatických sond do české povahy by však nebylo ani Tylova génia. O Klicperovi lze říci, že právě díky tomu, že se neuzavíral vlivům a zkušenostem především německé dramatiky, mohl obsáhnout zcela svobodně a samostatně, neboť byl tvůrcem, dramatický svár český v konfrontaci se světem. Jeho charaktery mají obecnou platnost (např. lakomství, nadutost, domýšlivost), jsou však určovány domácím společenským podnětem. U Klicpery musíme především sledovat vývoj a stupňování situace, která je určující i pro dramatický charakter, u něhož nepřevládá v kresbě kariaturní zloba, ale shovívavá, hu-

52

morná pravděpodobnost. Stručně řečeno, i když zobrazuje Klicpera hlupáky nebo nadutce, nepřestávají být lidmi.

Klicperův Divotvorný klobouk patří k jeho nejoblíbenějším veselohrám. Autorovi se v ní podařilo vystihnout kromě obecně platných nectností i kus českého naturelu. Divadelnost textu zaujala řadu režisérů, z nichž Alfred Radok vytvořil nejzajímavější úpravu pro soudobé jeviště. Z dalších úprav připomínáme Ornestovu s hudbou A. Košťála. Použitelný je však i původní Klicperův text, který do soudobé syntaxe převedl M. Kačer (Osvěta 1952). fl

[72]

Klicpera,
Václav Kliment

HADRIÁN Z ŘÍMSŮ

(1821)

Rytířská hra o šesti jednáních. 8 m, 2 ž, kompars. Výprava: lučina v háji, síň na hradě, vězení. Doba děje: gotická.

Rytíř Světlislav, pán na Čelakově, má dceru Ruměnu. Selský chlapec Želmír ji miluje. Rytíř Světlislav ji však zaslíbil Hadriánovi, synovi rytíře Kiliána z Římsů. Chystají se právě zasnuby. Hrdý Želmír nechce jít prosit o ruku dívky, kterou miluje, neboť mezi šlechtou a lidem zeje hluboká propast. Objevuje se student Soběbor, který chce pomoci svému příteli Želmírovi lští. Udělá to tak, že najme žoldnéře Srpoše, kterého vydává za nepravého Hadriána. Ten přijde na hrad a přesvědčí jako ženich. Když se však objeví pravý Hadrián, ubozejší než jeho imitátor, všichni ho na hradě mají za podvodníka a uvězní ho. Srpoš se opije a ve stavu víceméně nepřítomném div

53 neprozradí lest. Soběbor chce za-

chránit situaci a prohlásí se za pravého Hadriána. Ruměna se do něho málem zamiluje. Z tří Hadriánů zvítězí nakonec nefalšovanou statečností Želmír, který získá Ruměnu.

Jedna z Klicperových frašek, která si dělá legraci z rytířských románů. Dobové zakotvení není historické, i když se hra děje v době Jana Lucemburského. „Doba“ je jen prostředkem k nastolení legrace, která pramení z nedokonalé lsti. Komičnost vězí především v situačních zvratech. Klicperovou hru lze interpretovat svobodně: bez historizujících souvislostí. fl

[73]

Klicpera,
Václav Kliment

ROHOVÍN ČTVERROHÝ

(1821)

Fraška o jednom dějství. 8 m., kompars. Výprava: hospoda a ulice v Drážďanech. Doba děje: zač. 19. století.

Břítka satirická hříčka odhaluje nadutého měšťana Rohovína Čtverrohého. Bohatec, kterému pochlebuje celé městečko, urazí tři potulné malíře, a to tak, že zneváží jejich obrazy. Malíři se rozhodnou pomstít se hloupému měšťanovi. Ráno ho předběhnou před městskou branou a představují se službu konajícímu důstojníkovi jako Jednorohý, Dvourohý a Třírohý. Představují se postupně, takže když vjíždí do města Rohovín Čtverrohý, důstojník má za to, že si z něho měšťan dělá legraci. Okamžitě Rohovína zatkně a nechá ho pod dohledem tak dlouho, dokud mu malíři nepomohou na svobodu. Jeho nadutost a chvastounství je potrestáno.

V Rohovínu Čtverrohém zachytil Klicpera typ pánovitěho hodnostáře. I když se děj odehrává v jakýchsi Drážďanech, jde o vystižení poměrů

Z DIVADELNÍCH FESTIVALŮ V PŘEROVĚ A DRAHOTUŠÍCH

Ve dnech 17. až 26. dubna probíhal v Přerově IV. divadelní festival amatérských souborů chemických podniků, který byl součástí oslav pětasedmdesáti let trvání Přerovských chemických závodů. Soubory z celé republiky zde uvedly šest představení.

Zahájil domácí soubor energetiky a chemie hrou N. Manzariho Kdo by se v Cividale soudil, soubor ZK Gumárny Zubří zahrál dramatizaci Žákových Študáků a kantorů, Divadlo Hrušov uvedlo Anouilovu Antigonu, bratislavský soubor Chemických závodů J. Dimitrova Laholovo Inferno, gottwaldovský ZK Svit Figueiredovu hru Liška a hrozny a semtínský soubor zakončil pohádkou J. Lady — E. Košlarové Nezbedná pohádka.

Vítězem a držitelem putovní ceny se stal soubor ZK Svit Gottwaldov, jehož členové Zdeňka Dubanská a Jiří Dubický si také odnesli ceny za nejlepší herecké výkony (Kleia a Xantos ve Figueiredově hře, kterou soubor uvedl před několika lety na Hronově a nyní se k ní znovu vrátil). Cenu za nejlepší amatérskou režii dostal Raimund Štimpl z domácího souboru, zvláštní čestné uznání bylo uděleno ZK Gumárny Zubří za příkladnou práci s mládeží a sympatické představení Študáků a kantorů.

27. dubna se otevřela opona na VIII. divadelním festivalu Pobečví v Drahotuších, kde byly uvedeny pouze

čtyři inscenace, když domácí soubor musel ze závažných důvodů v poslední chvíli zrušit své představení Shawovy hry Veliká Kateřina. Zahájil držitel putovního poháru — Bezručovo Divadlo pracujících z Olomouce. Úpravy, které Bezručovci provedli v textu Manzariho hry U nás v Cividale, ovlivnily druhou část jinak zdařilého představení. Dále vystoupila Stálá amatérská scéna z Rožnova pod Radhoštěm s Čapkovým R. U. R. Představení bylo poznamenáno téměř tříměsíční přestávkou od poslední reprízy. Úspěch

měli Hrušovští s Českými komedii (Ženichové a Veselohra na mostě), když zvláště Klicpera zazářil v jejich provedení ryzí komediálností. Na závěr roztočili brněnští Skřivani kolotoč nápadů ve svém Robinu zbojníkovi a strhovali diváky k potleskům na otevřené scéně. Získali také letos putovní pohár, Leoš Walletzky cenu za nejlepší režii a Liibuše Brabcová za nejlepší ženský herecký výkon (Lady Johanna). Cenu za nejlepší mužský herecký výkon získal olomoucký Zdeněk Kolmaš.

CYRIL BLÁHA

N. Manzari, Kdo by se v Cividale soudil. Nastudovalo DS Energetiky a chemie Přerov.

V TŘEŠTI PO DEVÁTÉ

Letos byl již podeváté uspořádán okresní divadelní festival ochotnických souborů v Třešti. Jeho úroveň po stránce výběru her i jejich provedení nedosáhla výše festivalů předcházejících. Zahájen byl historickou komedií z rudolfinské doby Dobrodruzi od E. Bodzěcha, kterou sehrál Dramatický soubor ZK ROH OÚNZ psychiatrické léčebny v Jihlavě. Přes vedení dobrého profesionálního režiséra, člena souboru Horáckého divadla, nedosáhlo provedení hry stejně dobrého účinku jako předešlá vystoupení tohoto osvědčeného souboru. Jistě k tomu přispělo i komorní pojetí hry, které ztlumilo herecké projevy do té míry, že už v předních řadách unikala obecnostu značná část textu.

Druhý účastník festivalu, Dramatický soubor Klicpera DK ROH v Jihlavě, zvolil si Jiráskovu Vojnarku, jejíž provedení mělo opravdu vynika-

jící úroveň, což je společnou zásluhou dobrého obsazení rolí a zkušeného režiséra MUDr. M. Rocha. Vítali bychom, kdyby při příštím festivalu přišel Klicpera s hrou méně známou a kdyby podle své tradice obohatil ochotnický repertoár něčím objevným po stránce dramaturgické, režijní i scénické, jako tomu bylo v předešlých letech.

Pořadatel festivalu, Dramatický soubor Karla Čapka v Třešti, omezil svou účast jen na vystoupení ochotnického dorostu, který v režii M. Buriana nacvičil dramatizaci pohádky Boženy Němcové Neohrožený Mikeš, upravené V. Vaňátkem. Je jistě záslužné starat se o to, aby soubor byl doplňován mladými svěžími silami z řad studentů a učňů, mezi nimiž se objevují i slibné herecké talenty. Vaňátkova úprava není právě nejlepší a nevyhnula se ani takovým

starožitnostem jako „Nastojtel“ a infinitivům s -ti, také písničky, kterými byla pohádka doplněna, měly místy obhroublé texty, které do jejího rámce nezapadaly. Protože v pohádce jsou momenty, které nelze provést jevištně a bez nichž by byla pohádka krátká, přišla režie na myšlenku spojit jednotlivá jednání veršovaným vyprávěním babičky v předscéně, které mělo děj doplnit. Tento pokus se neosvědčil. Jestliže v úvodu malí posluchači — děti 1.—3. ročníku — jakžtakž udržovaly klid, v dalším pokračování — čtení pohádky mezi jednáními zanikalo někdy úplně v šumu a hovoru v hledišti, čímž byla souvislost zcela přerušena. Je otázkou, jestli střídání dramatického jednání na jevišti a předčítání v přestávkách hry je vhodné, protože ruší jednotu formy. Snaha mladých herců o dobré provedení byla patrná a součinnost s dětským publikem projevovala se i hlasitým varováním z hlediště, když Mikšovy kamarády ohrožovalo nebezpečí.

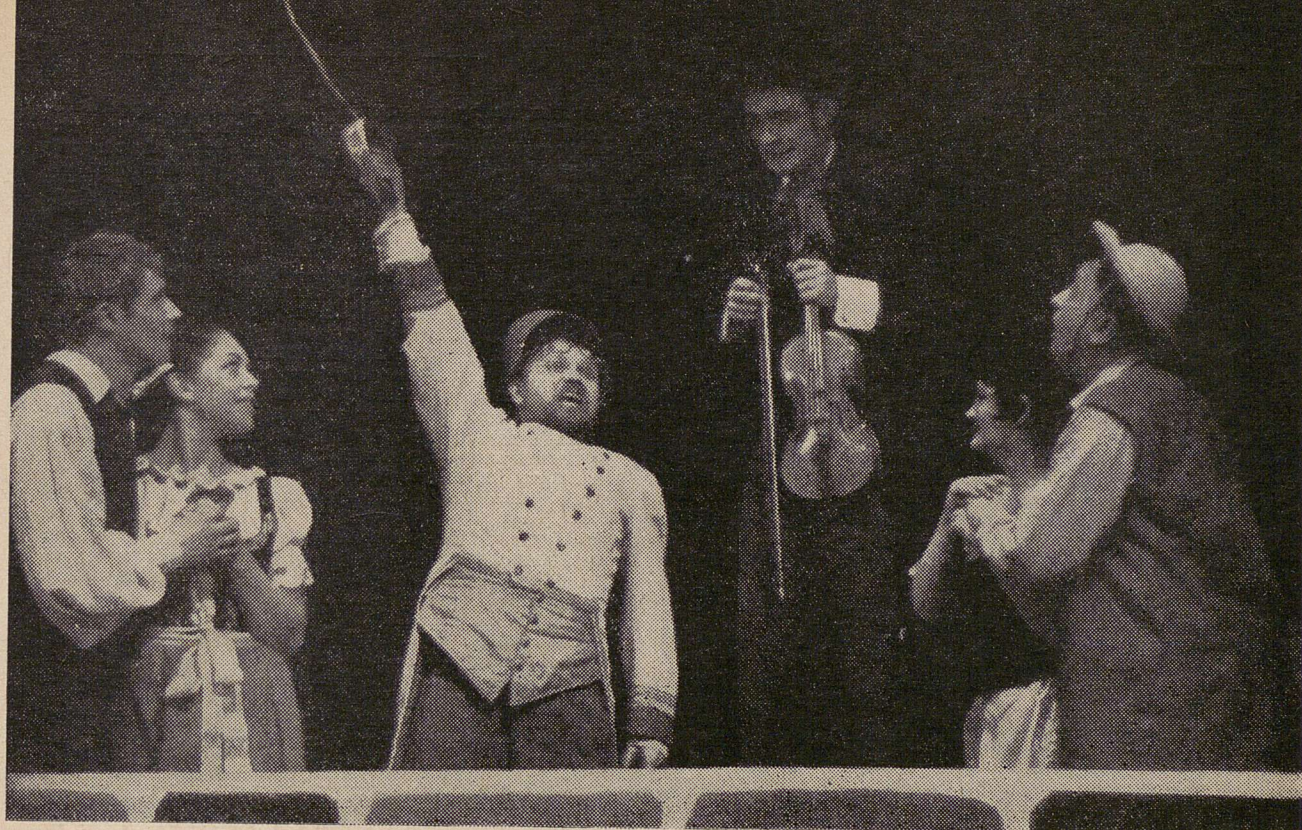
Z hlediska pohádkové morálky působí podivně, že král oba darebáky, kteří ukládali o život Mikšovi a podvodně se stali nevítanými ženichy dvou princezen, odměňuje nejen odpuštěním, ale i zlatem. Závěrem festivalu bylo představení hry R. a A. Branaldových Vstup do srdce zakázán, kterou sehrál Dramatický soubor Jiřího Poděbradského z Polné. Polenské ochotnictví má

opravdu úctyhodnou tradici — hrálo se tu ochotnické divadlo již v 18. století. Touto veselohrou ukázali Polenští, že mají v souboru velmi dobré jednotlivce, ale výkon celku utrpěl nedostatečným spádem a zámkami, které se místy objevovaly. IX. festival byl zahájen původními třeštskými fanfárami, úvodními proslovy okresních i místních osvětových činitelů, zástupci souborů do-

stali upomínkové dárky a kytice, každý soubor vystupoval pod patronátem několika institucí, ale návštěva kromě vyprodaného dětského představení nebyla nejlepší. Chceme doufat, že X. jubilejní festival v příštím roce bude mít opravdu dobrou úroveň výběrem her i jejich provedením a že potvrdí tradiční divadelní hodnoty dobré ochotnické práce. A. LIŠKA

H RU Š O V S K É D I V A D E L N Í J A R O

HRUŠOVSKÉ DIVADELNÍ JARO

Už podevatenácté uspořádal ZK ROH Hrušovských chemických závodů Dukla v Hrušově celostátní přehlídku amatérských divadelních souborů, které pracují při závodních klubech závodů chemického průmyslu. Čtyři soubory z Čech a Moravy a dva soubory ze Slovenska ukázaly od 19. do 20. dubna výsledky své práce, většinou před hledištěm velmi spoře obsazeným. Organizace festivalu měla dost chyb, což je nutným důsledkem toho, že tíží celé akce mají na starosti 2–3 lidé. Snad příští jubilejní 20. ročník, jehož koncepce byla projednána už v závěru letošního festivalu, obnoví dobré tradice hrušovského divadelního jara jak z hlediska uměleckého, tak z hlediska organizátorského.

Přehlídka byla zahájena představením souboru ZK ROH Spolana Neratovice Těžká Barbora. Několik dobrých hereckých výkonů, zvláště ústřední dvojice, ani vcelku vtipná režie nemohly vyvážit některé nedostatky inscenace, která by potřebovala vylehčit a odstranit u značné části postav způsob hry, neodpovídající ani stylu her V+W, ani zřejmě uvažované režijní koncepci. Slovenský soubor z Nováků přijel s upravenou hrou J. Chalúpký To naše Kocúrko vo. Dramaturgie-

ká úprava nebyla šťastná, režisér vůbec nepostřehl žánr hry, viděli jsme jen několik zajímavých postavíček z oněch dob, ale to je vskutku málo pro diváka i pro soubor. Vtipné a svěží představení přivezli z Gurnámy v Zubří. Študáci a kantoři J. Žáka měli výbornou partu dnešních mladých lidí, žáků, hrajících s přirozenou živostí a radostí, škoda, že jejich partner — kantoři — byli ve své většině nadnesená karikatura typů kantorů let nanejvýš dvacátých. České komedie, Macháčkoví Ženichové a Klicperova Veselohra na mostě, se domácímu souboru příliš nepovedly. Zvláště první, až přebitá samoúčelnostmi, s nejasnou režijní koncepcí a stylovou hereckou nevyrovnaností působila na diváka neutěšeně. Klicpera už byl daleko stylově čistší, s několika zajímavými hereckými výkony, ale zdaleka nedosahovala ani tato komedie úrovně, na kterou jsme si pomalu u Hrušovských zvykali. Anouilhova Antigona, kterou uvedli domácí druhý den, byla už závažným pokusem o angažované divadlo, které se chce vyslovovat k problémům současného života. Pokusem proto, že soubor je teprve na cestě k dosažení plného účinku inscenace. Pomůže tomu jistě další

práce na některých postavách i zamýšlení nad výkladem a koncepcí výtečné hry. ZK ROH CHZJD z Bratislavy přijel s málo známou hrou L. Laholy Inferno. Pokus o inscenaci spíše rozhlasové hry se nevydařil, šlo spíše o snahu vyrovnat se s náročným úkolem, který byl nad síly souboru a místy i diváka. Představení jistě neprospěly ani technické závady, jako náhlé vážné onemocnění herečky a přerušování dodávek elektrického proudu během představení.

Cenu za nejlepší inscenaci získala Antigona hrušovského souboru, cenu za režii A. Němcová ze Zubří s přihlédnutím k práci s mladými herci. A mimořádnou cenu si odvezli ochotníci z Neratovic.

Příští jubilejní ročník má být uspořádán pro vybrané soubory nejen chemických závodů. Doufejme tedy, že letošní ročník byl poučnou generálkou pro 20. divadelní jaro.

JAROSLAV SINDELAR

Na protějščí straně Pražákův snímek z hrušovské inscenace Antigony, na této straně Veselohra na mostě v nastudování téhož souboru.

seminář o dětském přednesu a dramatické výchově

Na první pohled by se mohlo zdát, že seminář, který probíhal ve dnech 20.—26. dubna v pohostinné Kroměříži, se podobal seminářům z minulých let. Hovořila by pro to i jména přednášejících, se kterými se setkáváme všude tam, kde se mluví o dětském přednesu a dramatické výchově: Zasloužilý umělec Miloslav Disman, učitelky liter. dram. odboru LŠU Šárka Štembergová a Olga Velková, dr. Eva Vyskočilová, Eva Machková, dr. Vratislav Kubálek, Jindra Delongová. Mezi lektory se objevilo nově jen jméno Jiřího Padoury, mladého asistenta režie Divadla Za branou, který se nedávno ujal vedení známého Recitačního studia Šrámkova domu v Sobotce.

A přece byl seminář v něčem výjimečný. Novum nebylo tedy ve výběru těch, kteří se přišli podílet o své dlouholeté zkušenosti; překvapivý byl spíše pohled na posluchače semináře. Po léta se scházeli při podobných příležitostech stále stejní lidé. Ti, kteří se zaujetím sami léta s dětmi pracovali a přišli si vždy znovu popovídat o své práci, postěžovat si na nesnáze, dozvědět se, co je nového. Mezi posluchači letošního semináře však bylo překvapivě mnoho nových, mladých tváří. Třetinu účastníků tvořili učitelé českého jazyka šestých až devátých tříd ZDS a dvě třetiny studující pedagogických fakult a pedagogických škol, kteří sami byli většinou po léta členy dětských recitačních kroužků a souborů a projevíli o práci s dětskými kolektivy při svém studiu zájem. Když pracovníci ÚDLUT připravovali tento seminář, vytklí si jako hlavní cíl — získat pro práci s dětmi nové, mladé lidi. Přestat s předáváním zkušeností v uzavřeném kruhu. A tento záměr se plně zdařil. Jak vypadal program semináře? Účastníci byli rozděleni do čtyř pracovních skupin. Ano, PRACOVNÍCH, protože seminář nebyl jen sérií odborných přednášek. V hodinách metodiky dětského přednesu, dramatické výchovy, kultury řeči a kultury pohybu všichni účastníci sami prakticky zkoušeli to, co budou chtít po dětech. Učili se dýchat, mluvit, chodit. Pod citlivým vedením lektorů se proměnila praktická cvičení často v tiché, intimní, hluboce soustředěné chvíle nad verši, jindy zase ve veselou hru plnou pohody, která vracela posluchače do dětských let, bez ohledu na to, kolik času je dělilo od někdejších spontánních her na indiány, princezny, nebo od hraní kuliček. Posluchači se také dozvěděli mnoho zajímavého o dramatické výchově v zahraničí od pracovníce ÚDLUT, Evy Machkové. Velký ohlas měly také přednášky dr. Evy Vyskočilové „Pedagogicko-psychologické problémy dramatické výchovy“, které se staly podnětem k bohaté výměně zkušeností přítomných pedagogů.

V kostýmní improvizaci, která byla zařazena na závěr celého semináře, kdy už po počátečním ostychu nebylo ani stopy, přijali posluchači s povděkem možnost „vyhrát

si“. Myslím, že by se mnozí žáci podívali, jak opravdově a s nadšením si umí jejich učitelé, bez ohledu na věk, hrát. Byl to opravdu návrat k dětským hrám, kdy se kousek hadříku, ubrus, ručník, změni ve vznešená roucha a kdy se účastníci semináře proměnili v půvabné princezny, vznešené krále, dobromyslné chůvy a rezolutní královny.

Samozřejmě, že v týdenním semináři nebylo možno vyčerpat celou tematiku, spíše šlo o řadu podnětů, šlo o to, vzbudit u posluchačů zájem, nadchnout mladé lidi pro práci s dětmi. A to se, jak se zdá, plně podařilo.

Aby viděli posluchači také konkrétní výsledky práce s dětskými kolektivy, byl seminář doplněn vystoupením tří souborů. Jako první se představil známý soubor DRDS, který provázel úvodním slovem sám vedoucí souboru Miloslav Disman, aby dětským posluchačům, kteří do posledního místa zaplnili velký sál kulturního domu, vyprávěl o práci a historii souboru, aby vystoupení dětí doplnil vzpomínkami ze své dlouholeté činnosti. Dr. V. Kubálek pak předvedl s dětmi několik pásem sborové a i sólové recitace z veršů J. Nerudy, J. V. Sládka, J. Hanzlíka a dalších autorů. Diváci měli možnost poznat, jak vysoké kultury přednesu lze u dětí dosáhnout cílevědomým vedením, jak citlivě jsou děti schopny sdělovat myšlenky současných i klasických autorů. Kolik kázně lze vypěstovat v dětském kolektivu.

Jako druhé viděli posluchači semináře, spolu s žáky ZDS, vystoupení souboru ZK KAROSA z Vysokého Mýta. Vedoucí souboru učitel J. Mlejnek sám autorsky připravil pásmo „Kdo z koho?“, které bylo vlastně velmi vtipnou soutěží, vycházející z etud a improvizací, kterými se soubor připravuje pro jevištní vystoupení. V maximální možné míře se podařilo Vysokomýtským vtáhnout do improvizované hry dětské i dospělé obecenstvo. Byla radost sledovat v zákulisí počínání členů souboru, jejich velmi aktivní a zaujatou účast, jejich rychlou a pohotovou reakci na podněty z obecenstva — sledovat, jak tyto děti nemohlo nic vyvést z míry, jak byly opravdové a přirozené.

Brněnské Pírko uzavíralo vystoupení souborů. Připravilo dvě lidové hry. Hru o Františce a premiéru „Komédie o sv. Jířím, mučedníku“. I tento soubor prokázal schopnost opravdového, spontánního „hraní si“ přímo na scéně. Vše si připravili členové souboru sami. Scénu, kostýmy — jako by si hráli někde na dvorku, nebo na půdě mezi starými bednami. Dobrá pohoda panovala v hledišti i na scéně — i když tam bylo chvílemi dosti „horko“. Řada záskoků na poslední chvíli i to, že klavírista neměl přímý kontakt s účinkujícími, způsobilo, že se omylem přehodily jednotlivé scény — kratičká chvíle zaváhání, ale pak vstoupil na scénu anděl a za improvizoval pohotově poselství k sv. Jířimu. Zatím se ostatní v zákulisí vzpomatovali, vrátili se k vynechané scéně a našli nový přechod k dalšímu ději — aniž obecenstvo něco postřehlo. A tak, i když nechtěně, byl zde konkrétní příklad toho, jak vedení dětí k vlastní tvořivé účasti na hře pomáhá řešit úspěšně nenadálé situace na scéně.

Je nutno pochválit Ústřední dům lidové umělecké tvorby za výborný nápad a zajištění náplně semináře, ale také všechny pracovníky Osvětového domu v Kroměříži, kteří připravili opravdu vzorně organizaci celé akce a byli obětavými a milými hostiteli nejen seminaristů, ale také všech tří dětských souborů.

nápadník

**Zápis z památného prvního zasedání redakční rady
rubriky NÁPADNÍK k vyhodnocení dětských nápadů:**

Redakční rada byla složena z desíti dětí ve věku od desíti do patnácti let a jednoho dospělého. O nejlepších nápadech se hlasovalo. Zbylé nápady byly očíslovány a byly vyhotoveny lístky se stejnými čísly. Tato čísla byla pak tažena z klobouku. Vše probíhalo naprosto regulérně, členové poroty nikoho z vítězů neznají.

Jak si snad pamatujete, byla jako první a hlavní cena vyhlášena Prémie za největší nesmysl.

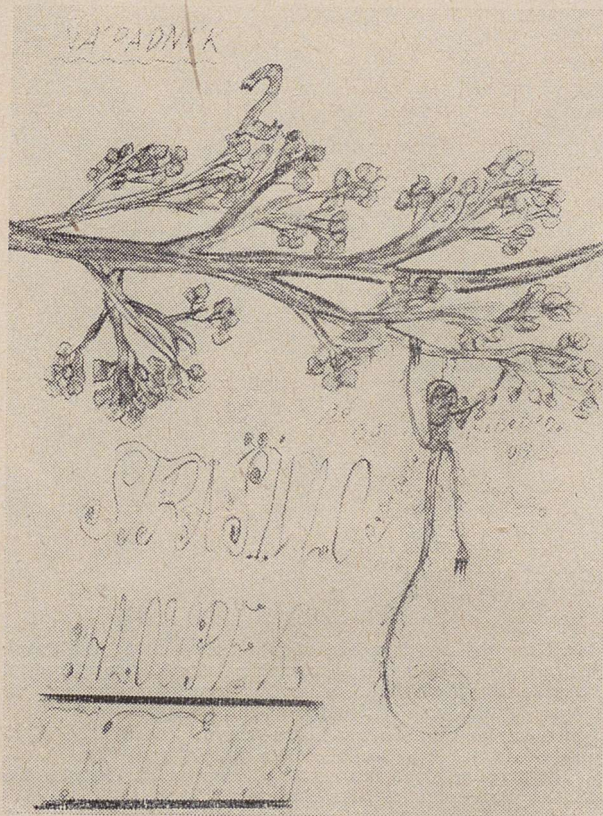
Všichni se těšili, že to bude nějaká náramná legrace, že

se budou všichni prohýbat smíchy. Ale dopadlo to docela jinak.

Vážená porota četla dopis za dopisem a všichni členové s naprostou vážností (i když chvílemi propukali ve veselý smích) třídili nápady na ty, které budou jen slosovány, a na ty, které si zaslouží odměnu za nápaditost. A pak přišel jeden dopis — a chvíli bylo úplné ticho — a pak se dávali rozpačitě jeden na druhého až Luboš vybuchl: „To je ale nesmysl!“, a přidali se další „taková pitomost“, „hloupost“, „kvůli jedné pětce? Ta holka se snad zbláznila“ — a nastala vřava a bouře nevole.

A já jsem, vězte mi to, byla ráda, že to takhle dopadlo. Čekala jsem napjatě, jak budou děti právě na tento dopis reagovat. V tom dopise totiž končila scénka o Pavlovi a kouzelném dědečkovi takto: „Když už chcete pomáhat,

tak zařídíte, aby UMŘELA mamka a tatínek, aby se nedozvěděli, jakéj průšvih jsem měl ve škole.“ I když děti v porotě měly velký smysl pro humor a nadšeně vítaly všechna přání typu „aby vyhořela škola“ — „aby škola vyletěla do povětří“, „aby ministerstvo zrušilo špatné známky“ a podobně, tomuhle přání se opravdu nezasmál nikdo. A tak jsme si pak povídali, že ta holčička, co dopis psala, plácla tohle přání jen tak bezmyšlenkovitě, a vůbec nedomýšlela, jak by to vypadalo příští den, měsíc, rok poté, co by dědeček splnil její přání. A tak porota rozhodla, že toto přání je sice úplně NEJVĚTŠÍ NESMYSL, jaký se v soutěži vyskytl, ale že si v žádném případě nezaslouží odměnu a tak místo toho udělila hlavní přemii dětem z dramatického kroužku v Úpici na Blahovce, a to za to, že všechny jejich odpovědi byly

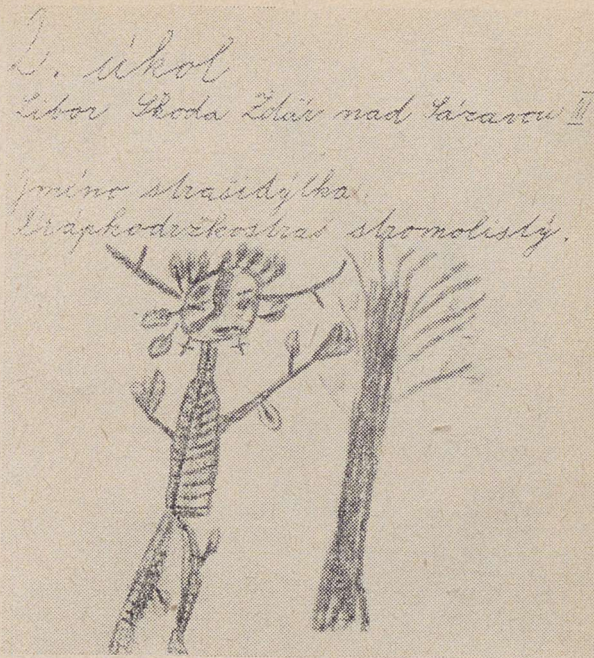

J. Smékal (7. tř.), Přerov

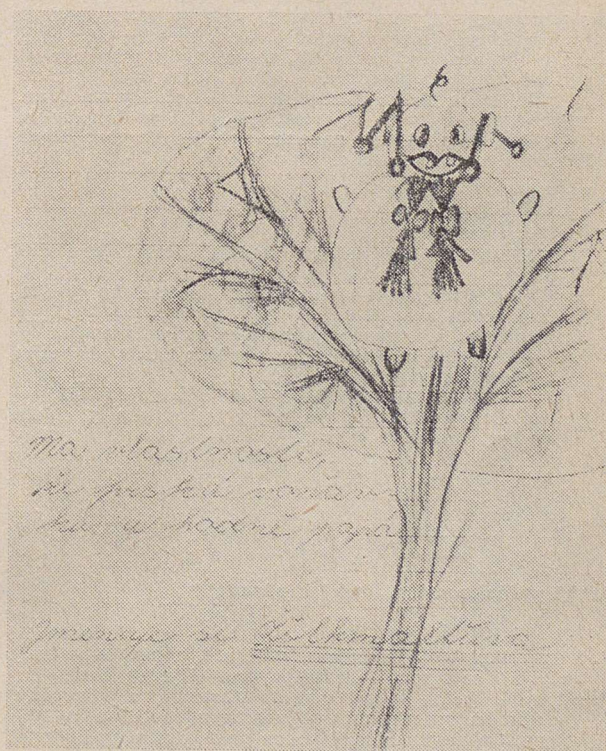
vtipné. Na každý úkol zde měli několik nápadů, tak aspoň některé: KEDEL je „Reditel továrny na povídky“, SERTLIČKA „Tyčka, na jejímž konci je nočníček“. Strašidýlek měli celou hromadu a Pavel si přál: „Už to mám, dědečku, dej vyhrát našim hokej a vše mi bude odpuštěno.“ Myslím, že těch tatínků, kteří odpustí synovi pětku, když to „jejích“ mužstvo vyhraje, by se našlo dost a že by opravdu byla situace zachráněna.

Tak to byla hlavní prémie a nyní k vítězům jednotlivých úkolů.

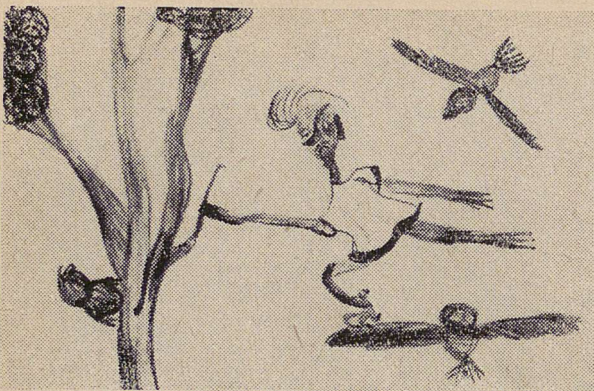
Největší úroda byla STRAŠIDÝLEK. Jména, která jste vymysleli, by stačila na celoroční kalendář, aby měly strašidli maminky kde vybrat jména pro svá „ňuňátka“. Jen nevím, které ministerstvo je u nás kompetentní pro otázky strašení, abych tam mohla tento návrh podat. Opravdu bylo nemožné určit, které v té spoustě strašidličích jmen je nejhezčí. A tak porota přiklala cenu souboru „Mladých“ při OB Soběšice (dětí od první do šesté třídy). Odtamtud přišlo více než 50 jmen, například „Škublistík, Vystřeška, Kukuruš, Taplístek, Šnupšiška, Piploušek...“

L. Škoda, Žďár n. Sáz.

Cenu za nová slova dostává: Libor Skotálek z Hranic, podle kterého je KEDEL vhodný název pro rozježděné okolí sídliště. Takže příště můžete užívat úsloví „tady je ale pěkný kedel“, aniž by dospělí mohli mít námitky, že užíváte nevhodná slova. Slovo KEDEL tak nahradí plně nejen slovo „kūlnička“, ale i mnoho jiných výrazů. Sert-

B. Novotná, ZDŠ Úpice

líčkou byl nejčastěji nazýván bázlívy, ustrašený člověk, taková pápěrka, která se bojí i vrabčího pípnutí.

Pokud se týče scénky Pavla a kouzelného dědečka, usoudila redakční rada, že je moc dobře, že kouzelní dědečkové neexistují, protože by téměř všechny školy lehly okamžitě popelem a nebylo by se kde učit a všichni by zůstali hloupí a neuměli by číst a psát. A tak by časem nebyli ani lékaři a inženýři a dělníci a úředníci a zastavily by se továrny a divadla. A nakonec by nám museli přijít vládnout cizí lidé a tak porota rozhodla, i když po pravdě řečeno dosti nerada, že budou školní budovy zachovány. Ovšem, na druhé straně vyřadila porota všechny ty odpovědi, kde „VZORNĚ“ děti si přály, aby se polepšily, aby se lépe učily, aby vše napravily. Žáci ZDŠ (tedy osoby nanejvýš povolané) usoudili, že k tomu není zapotřebí kouzelného dědečka, že k tomu stačí vlastní silná vůle, takže je tím vlastně přání zbytečně promrháno. A taky si myslí, že to pisatelé spíš psali proto, aby se zalíbili dospělým. A tak nakonec vyhrála Dagmar Slaná z Hranic s touto scénkou:

D.: Dobrý den Pavle.

P.: Dobrý den dědečku.

D.: Co jsi tak smutný?

P.: Ale, ve škole se mi nic nedaří. Dostal jsem dvě pětky.

D.: Víš co, Pavle, přej si jedno přání a já ti ho splním.

P.: Proč jedno a ne tři?

D.: Neptej se a honem si něco přej, nebo ti uteču.

P.: Tak tedy bych si přál, abych měl k obědu pečeného bažanta na paprice.

D.: Proč sis nepřál, aby se ve škole vše napravilo?

P.: Protože ve škole už to nějak vyjde, ale k obědu by byl v družině špenát.

pozor, pozor, pozor!

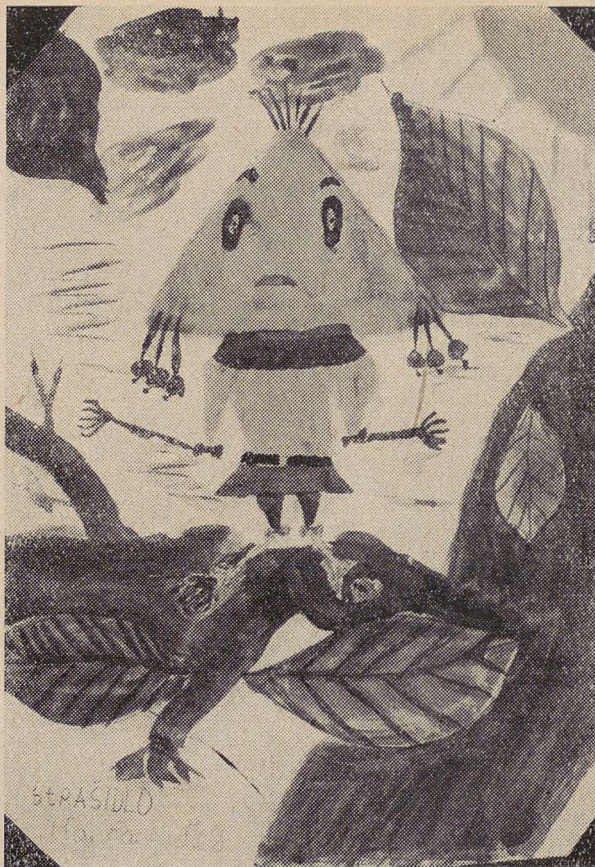
druhé vydání soutěže dětských nápadů!!!

Podmínky soutěže:

1. Každý úkol bude hodnocen odděleně, nemusíte se tedy zúčastnit celé soutěže, stačí vybrat si jeden úkol.
2. Odpovědi budou v prvním kole slosovány a odměněny. Ve druhém kole vyhodnotí porota odpovědi a ty nejvtipnější a nejpůvodnější budou opět odměněny knihami a budou zveřejněny.
3. Nezapomeňte napsat čitelně svou adresu a třídu, do které chodíte.
4. Odpovědi pošlete nejpozději do 10. srpna na adresu „Nápadník AS“, Dům dětí a mládeže, Brno, Lídická 50.

A nyní soutěžní úkoly:

1. Na půdě jste mezi starými knihami našli titulní stránku knihy „O princezně Ždibulince, princí Trhánkovi a králi

H. Dvořáková, Brno

Za dokončení nedokončené věty vybrala porota Ivu Pospíšilovou z Lipníka, která dokončila větu takto: ... třásl jsem se strachy tak, až se zeď naklonila o čtyřicet pět stupňů a lidé volali „Pomoc, zemětřesení!“

Tak už znáte všech pět výherců a nyní ještě ti, kteří byli taženi losem. Jsou to: 1. Libor Škoda ze Žďáru n. S., 2. Blanka Kováčová, Špyšová u Sobotky, 3. Danuše Račanská, Blučina a 4. Jitka Suková, Náchod.

A tím jsme ukončili naši první soutěž a můžeme přistoupit k vyhlášení další soutěže.

Žvatlařinovi třetím“. Nic víc se z knihy nezachovalo. Napište nám, jaké vlastnosti mají podle jmen princezna, princ i král. Můžete je i nakreslit. Kresby však pošlete na zvláštním papíru. Ty malinké kresbičky, které kreslíte mezi textem odpovědí, nejdou, bohužel, uveřejnit.

2. Napište krátkou povídku na slova, která jsme pro vás vybrali. Povídka smí mít nanejvýš šest vět. Ale pozor, uvedená slova v ní nesmí být řečena jen tak mimochodem, ale musí hrát v ději důležitou úlohu. Nabízíme vám celkem tři seskupení slov, můžete si vybrat to, které vám bude nejlépe vyhovovat. Slova můžete seřadit i přeházeně, ale vždy jen v určité skupině. Slova z jednotlivých skupin nesmíte mezi sebou měnit. Kdo bude zvlášť pilný, může napsat všechny tři povídky, bude mít větší naději na výhru.

2. A. Dobrodružství, učitel, hříbě, stálý, slza, přání.

2. B. Zápisník, možná, třináct, touha, Jirka, neustále.

2. C. Chameleon, tichounce, beznadějný, půlnoc, stín.

abc DIVADELNÍHO OSVĚTLOVÁNÍ

■ VÁCLAV MÜLLER ■

SEDMÁ KAPITOLA

PROJEKCE 2.

B — Kinetická projekce.

Na rozdíl od projekce statické má pohybová neboli kinetická projekce dramatický vztah k inscenaci, posouvá tento výtvarný projev od ilustrativnosti k akčnímu působení na diváka.

Nejčastějším jejím vyjadřovacím prvkem jsou plynoucí mraky, déšť či padání sněhu, neklidná vodní hladina atd. K projekci těchto nejjednodušších kinetických efektů nám slouží přístroje známé pod všeobecným názvem — „mračáky“ nebo „mrakostroje“. Pozůstávají z těchto čtyř hlavních součástí:

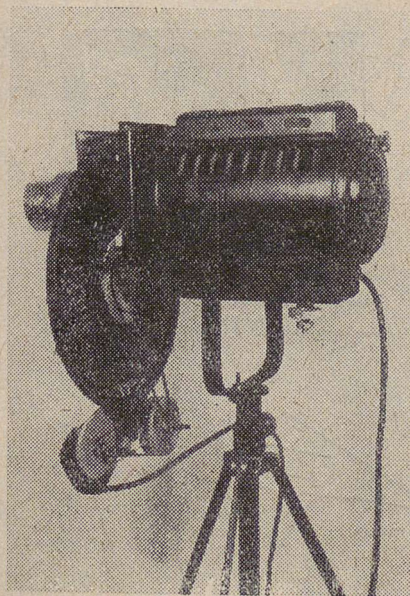
- 1 — světelný zdroj
- 2 — kotouč nebo filmový pás s kresbou
- 3 — pohybové ústrojí — motorové, méně již ruční
- 4 — optické širokoúhlé spojky — f — 50 mm

1 — Světelným zdrojem mrakostroje bývá obvykle normální, někdy poněkud upravený portálový reflektor RD — viz obr.

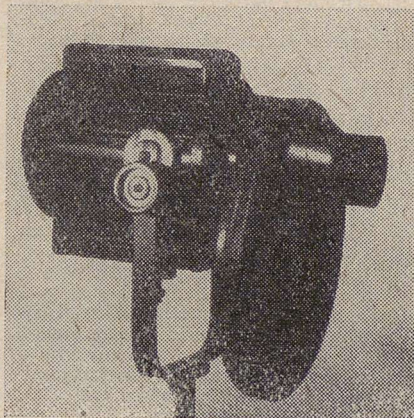
2 — Kotouč bývá z plexiskla Ø asi 400 mm — to za předpokladu, že světelný paprsek z reflektoru prochází výřezem 8,5×8,5 cm.

3 — Pohybovým ústrojím může být pouhý gramomotorek, jehož obrátky jsou zpřevodovány tak, aby rychlost kotouče byla asi 1 obrátka za 2 min. Jinak by mraky příliš „letěly“.

4 — U jednoduchých „mračáků“ může optickou spojku nahradit 1 kondenzor ze zvětšovačku.

Obrázek 1. — Mračák sestavený z Diavadle Julia Fučíka. Přístroj je pohodlně snímátný z reflektoru, visí v drážce pro ochrannou sítku. Všechny popsané součásti jsou z obrázku patrné.

Obrázek 2. — Přístroj na projekci mraků, výrobek Divadelní služby Újezd u Brna. Je pevně smontován se světelným zdrojem.

Existuje i jiný velmi jednoduchý způsob, jak získat efekt plovoucích mraků nebo vlnění vody.

Okurková láhev.

Jak je patrné z obrázku, je tento „projektor“ velmi jednoduchý. Pozůstává z obyčejné pětilitrové lahve od kvašených okurek, která má zlomeným plínkem provrtáno dno. (Vrtání skla je sice zdouhavé a musí se dělat s náležitým citem, ale bývá korunováno úspěchem.) V láhvi je namontována podlouhlá projekční žárovka — Episkop 500 W — která tvoří světelný zdroj. Do otvoru ve dnu navlékneme asi 10 mm drát tvarovaný do kliky, jehož konec má vyřezán závit M 8, kde dvě podložky utahené dvěma matkami pevně svírají stěnu dna, aby byla celá láhev klikou ovládána. V hrdle láhve je zasazena dřevěná zátka, kterou prochází volně otáčivá trubička ukončená objímkou E 27. Otvorem trubičky vedeme přívodní šňůru. Aby byla umožněna lepší cirkulace vzduchu, provrtáme dřevěnou zátku několika otvory asi 10 mm Ø. Takto upravená láhev je usazena do držáků stojánku a prakticky připravena k použití. Projekce tímto „aparát“ se děje na horizontový prospekt přímo — je jen potřeba postavit projektor za dekorační stojku, aby se jeho obsluha měla kde skrýt před diváky. Ti šikovněji si pomoci gramomotorku sestrojí pohon motorický, ovládaný na dálku.

Chceme-li tímto přístrojem docílit ještě kvalitnější projekce, uložíme okurkovou láhev do plechového pláště, na němž je namontována optická spojka nebo kondenzor ze zvětšovačku o krátké ohniskové vzdálenosti.

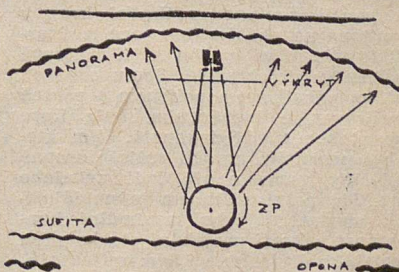
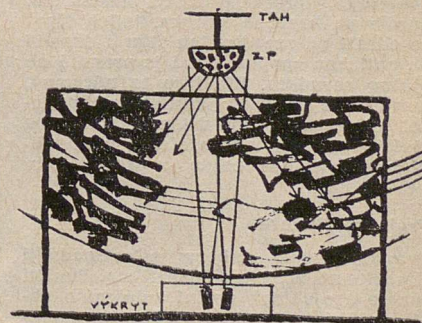
Budou-li na skle láhve místo vln nakresleny třeba krajky, uvidíte, jak zajímavé efekty tento přístroj umožňuje.

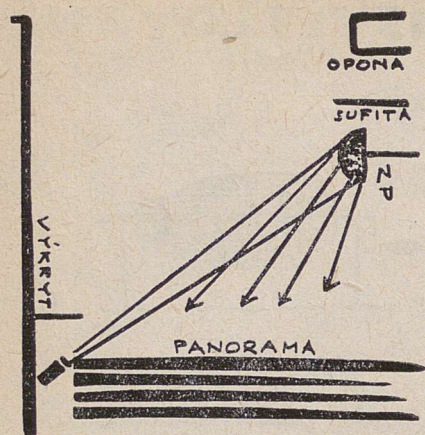
Obrázek 3. — Projektor z okurkové láhve a plechový plášť s optikou.

Polokoule se zrcátky.

Dalším jednoduchým přístrojem k projekci plynoucích mraků může být polokoule o průměru asi 50 cm, na jejímž povrchu jsou nalepeny kousčky střeptých zrcadla. Budeme-li na tuto polokouli nebo válec směřovat světelné paprsky, mohou odrazeny ve formě tzv. „prasátek“ iluzi mraků také vyvolat.

Obrázek 4. — Schéma zavěšení zrcadlové polokoule v provazišti a odrazu světelných paprsků „prasátek“ na panoramu. Dva RD 500 W jsou uloženy za výkrytem na podlaze jeviště. Zrcadlová polokoule (ZP) se otáčí na závěsné tyči pomocí zpřevodovaného gramomotorku.

Obrázek 4A. — Schematický řez odrazu světelných paprsků od zrcadlové polokoule na panoramu. Reflektor RD ukryt za dekoracním krytem.

Kaleidoskop

Pro úplnost efektových přístrojů ale spoň několik poznámek o projekci mozaiky, která se před očima diváků proměňuje v různé obrazy. Principiálně je divadelní kaleidoskop tříbokovým zrcadlovým jehlanem, mírně zkoseným, na jehož konci je pouzdro vytvořené dvěma oválnými skleněnými stěnami, mezi nimiž je několik skleněných barevných střípků. Druhý konec jehlanu je osazen optickou spojkou. Celý tubus kaleidoskopu je uložen v lůžku, aby jím mohl pohonný motorek lehce otáčet kolem osy. Úchytné zařízení umožňuje celý přístroj upevnit na kterýkoliv reflektor. Světelný paprsek prochází pouzdem, narazí na barevná sklíčka, jejichž typ se odráží od zrcadlových stěn a dopadá na optickou spojku, která je promítá na plátno revuálky. Efekt je to náramný, mozaika je prakticky šestistěnná, bohužel její obrazy jsou dílem náhody. Režiséři používají tohoto efektu v revuálních hrách, kde nejde o přesný účín na diváka.

Projekce filmová

Pro amatérské soubory je nejsnadnější dosažitelná projekce 8mm filmu. Použití těchto projektorů nečiní zvláštních obtíží a dbáme-li jejich možností, nepřechujeme-li jejich použití, přináší i na malých jevištích zajímavé výsledky. Uvedme si malý příklad: Režisér L. Smoček použil projekce ubíhající krajiny promítané na okénko dekorace, znázorňující železniční vagon v Kásterově hře Emil a detektivové. Spolu s herci, kteří pomáhali svým pohybem a přesně narežirovaným kymácením, byla iluze jízdy vlakem téměř dokonalá. Film, který byl promítán, natočil režisér osobně z plošiny tramvaje při jízdě nedaleko Brna. Při práci s filmem je nejdůležitější myslet na jeho maximální kontrastnost a krytí projekční plochy před parazitním difúzním světlem reflektorů. Popisovat technické údaje různých projektorů by nemělo smysl. Autor měl dobré zkušenosti s přístroji značek Meo 8 — typ 102 a s projektorem OPTILUX 8, jehož projekční žárovka 500 W dodává potřebnou světelnost promítanému filmu. [Typ AM 8 s automatickou zakládání se pro jevištní provoz nehodí.] Vyspělejší a dotovanější soubor

ry budou pracovat s projektory na 16mm film. Nejčastěji to budou přístroje značek ALMO 10, OP 16, CLUB 16 nebo — MEOPTON II-16.

Doporučuji všem, kteří o práci s filmem mají hlubší zájem, aby se spojili s filmovými amatéry sdruženými v různých klubech, kteří jistě ochotně natočí pro vaši inscenaci potřebné záběry a poradí i s jejich projekcí. Takz. použití polyekranové techniky při divadelní inscenaci nelze ve vymezeném prostoru popisovat.

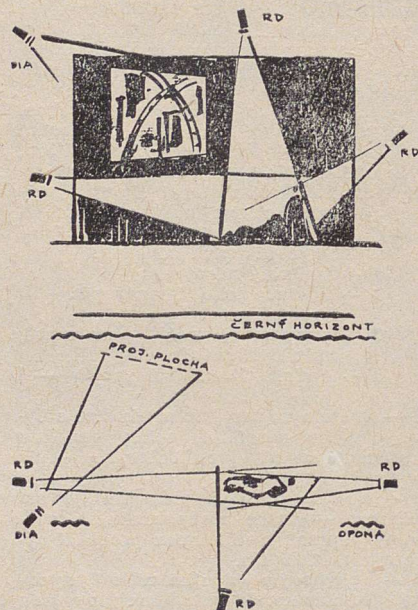
Projekce — jevištní výtvarný prvek

Promítaný obraz, ať již černobílý nebo barevný, je vlastně přesně organizovaným světelným paprskem, podléhajícím všem změnám, kterým podléhá samo světlo. Proto je tak důležité, abychom promítaný obraz měli ve správné světelné kvalitě k okolí, zajímá nás velikost a kvalita projekčního plátna i výsledné zkresení obrazu (promítáme-li z portálu nebo mostu), difúzní světlo ostatních reflektorů atd. Zatím ponecháváme stranou úvahu o tom, kdy a v jaké hře projekci použít. Zmínili jsme se o vztahu základního hereckého světla k intenzitě promítaného obrazu. Při projekci počítáme s využitím maximální odrazivosti plátna — nejlepším je tzv. perličkové, metalizované plátno, stříkané hliníkovým lakem. Toto plátno se nám pro jevištní divadelní účely příliš nehodí, je určeno výhradně pro černí, přímou projekci; kolmo dopadající paprsky jsou odráženy zpět k divákům. Umístění projekční plochy se řídí nejen výtvarnými požadavky scénografa, ale musí s ním počítat předem režisér a osvětlovač. Všeobecně lze říci, že by režisér měl herecké akce situovat na opačnou stranu jeviště než tam, kde umístil výtvarník projekční plátno. Již při aranžování jednotlivých výstupů musí inscenátoři myslet na to, odkud bude na herce svíceno — to proto, aby difúzní, odražené světelné paprsky nepadaly podle zákona o dopadu a odrazu paprsků na projekční plochu. Je-li to vhodné, je výhodné herecké akce umístit na plátno, takže světlo reflektorů projekci minimálně ohrožuje. Tohoto způsobu se však dá použít jen málokdy. Ve většině případů bude nutné projekční plochu posunout do hloubky jeviště. V tom případě režisér situuje herecké akce blíže k divákům, na předscénu — a opět tak, aby byla scéna dobře komponována z výtvarného hlediska a „nepadala“ hereckou či filmovou akci na některou ze stran. Na herce svítíme již několikrát popsány „průvany“, kdy světlo dopadá ze stran. Rozptýl a odraz padá do protějšího portálu a neohrožuje svou difúzi obraz projekce.

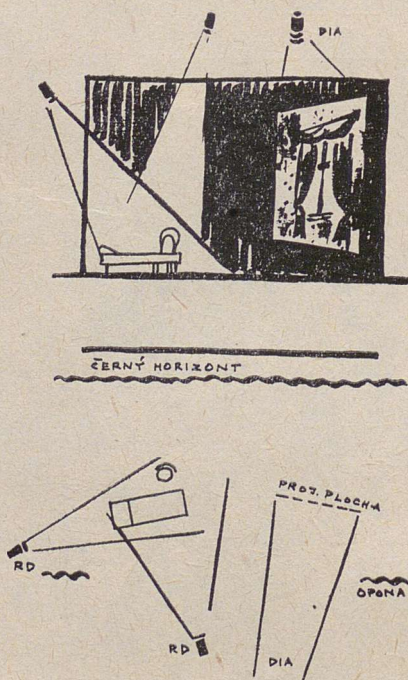
Uvedme si pro zajímavost vztah intenzity hereckého světla k difúzi. Je-li základní hladina světla v rozmezí 200 až 300 Lx [jeden Lux [Lx] je jednotkou osvětlení plochy 1 m² ze vzdálenosti 1 m světelným tokem v hodnotě 1 lumen [lm]. Průměrná svítivost 1 svíčky je asi 12,57 lumenů], smí na projekční plochu dopadat maximálně 20 až 30 Lx — to je asi 10 % základního světla.

Z uvedeného je patrné, že bychom nikdy tuto toleranci nemohli dodržet, kdybychom herecké akce osvětlovali z hledišť v přímém směru, kdy nám odražené světelné paprsky letí dozadu. Počítejme s tím, že i podlaha jeviště je

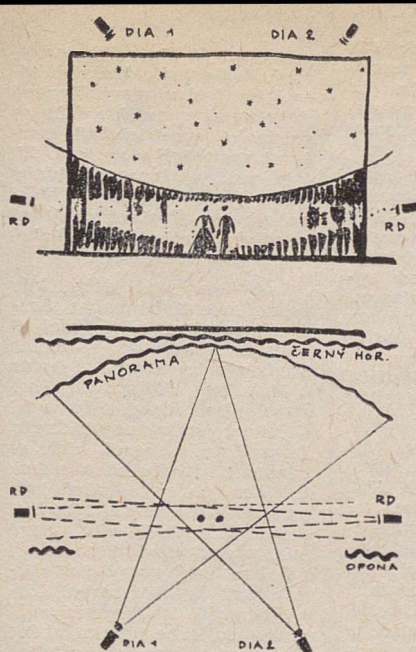
dostatečnou odrazovou plochou a tak by nám hledištní reflektory i skloněný jasem svého difúzního světla značně projekci znehodnocovaly. Nemůžeme-li se toho vyvarovat, alespoň reflektory obarveme vhodným filtrem. Snížíme tím sice základní hladinu osvětlení, ale i množství difúzního světla. — Následující obrázky ukazují několik variací umístění projekčního plátna v závislosti na umístění projekčního aparátu a herecké akce.

Obrázek 5A. — Umístění projektoru v levém portálu, herecká akce vpravo.

Obrázek 5B. — Umístění projektoru v hledišti (proj. kabině). Klasický podélný obraz proj. plátna vymaskován na výšku.

Obrázek 5C. — Schéma panoramatické projekce dvěma širokoúhlými přístroji. Herecké akce svíceny „průvaný“.

Počítáme-li s přední projekcí — třeba z osvětlovací nebo promítací kabiny umístěné v hledišti za poslední řadou diváků, počítáme s tím, že by bylo hrubou chybou, kdyby herci, hrající před projekční plochou, „házeli“ své stíny na ni. Proto umísťujeme plátno nejméně 2 m nad úroveň podlahy.

Panoramatická projekce
Má-li promítaný obraz zasáhnout celou plochu zadního, někdy kruhového hori-

zontu, opony, nebo revuálky, mluvíme o panoramatické projekci. Bývá obvykle diapozitivní, tedy statická, výjimku tvoří efekt počasí, mraky, déšť či sníh. To proto, že jen málokteré divadlo má k dispozici přístroj na širokoúhlou kinetickou projekci, proto s ní dosud ani dramatici nepočítají, nicméně bude jistě dalším stupněm zmíněné techniky.

Statickou projekci obvykle tedy zajišťujeme dvěma možnými způsoby. Může jít o projekci jedním intenzivním diaprojektorem (Divadlo V. Nezvala v Karlových Varech používá projektoru o výkonu 5000 W), častěji a zvláště na amatérských jevištích se setkáváme s panoramatickou projekcí dvěma projektory, jejichž obraz se na středu projekční plochy přesně stýká, takže vytváří dojem celistvé kresby. Má-li se před takovou projekcí odvíjet herecká akce, zajišťujeme ji pomocí průvanů a zadního „kontrastu“, při němž difúzní paprsky padají před herce. V některých případech počítá výtvarník s tzv. zadní projekcí. Je však možná pouze v těch divadlech, která mají značnou hloubku jeviště, aby přístroj — i širokoúhlé projekce — měl dostatečný odstup od plátna. Nevýhodou této techniky však je, že v případě zadní projekce nepočítáme s odrazivostí světelných paprsků od materiálu plátna, nýbrž s jejich proniknutím strukturou materiálu. Zadní projekce je tedy nevýhodná na sešvaném prosklení, kde nám nepříjemně vystoupí švy sešvaných částí. Obtíže dělá i ukrytí zdroje před zraky diváků. Je-li tkanina perspektivu řídká, vnímá divák velmi rušivě světelný zdroj projektoru. V poslední době se těmto okolnostem čelí zadní projekcí na tylovou oponu, tkanou z jednoho nesešvaného kusu, za níž je zavěšena stejná velká plocha z průsvitného PVC, která nejen propustí diaobraz, ale jakoby „rozmazala“ i světelný zdroj projektoru. I při zadní projekci na panorama jeviště musí výtvar-

ník a režisér počítat s difúzním světlem, které znehodnocuje promítaný obraz. Aby se přece jeho kresba prosadila — alespoň na začátku jednotlivých scén — je výhodné, aby po zvednutí opony osvětlovači dříve rozsvítili diaprojektor a teprve po třech, čtyřech vteřinách osvětlili hereckou akci. Divák si na sítinici oka udrží nějaký čas podráždění obrazem projekce a odpustí inscenátorům, že se poněkud vytratila, sotvaže na scénu vstoupil herec.

Jak jsme se již zmínili, je třeba, aby výtvarník projekční plátno zakomponoval do scénické výpravy tak, aby nepůsobilo rušivě, aby nebylo cizorodým prvkem, který jde proti duchu inscenace. Je třeba si uvědomit, že použití projekce je vždy stylizací — i kdyby se promítal seberealističtější obraz krajiny s maximální světelnou hladinou. Proto je použití této techniky vhodné všude tam, kde nachází adekvátní prostředky, a nejen v oblasti výtvarného „popracování“ jeviště.

Projekční plocha je tedy na divadle z různých materiálů — metalizované perličky, molina, tylu, PVC, ale i papíru. Někdy celý úspěch projekce je závislý na vhodnosti materiálu, případně jejich kombinaci. Je velmi výhodné přední projekci promítat na molino, mírně napuštěné zinkovou bělobou, s okrají plátna zastříkanými postupně do tmava. Eventuálně podložit molino balicím papírem, který však nesmí být přilepen na plátno. Je-li potřebné k docílení větší projekční plochy sešít několik pruhů plátna, nepromítejme zezadu!

Projekce na tylech trpí nezřetelností. „Hmota“ obrazu prostupuje a jako by se neměla na čem zachytit. Výborně poslouží zdvojení tytlů, nebo jeho podložení PVC. Fotografie, která není dost kontrastní na diapozitivu, se však k projekci na řídké materiály nehodí vůbec.

knihy o divadle

RAFFAELE CALZINI, BENÁTSKÁ KOMEDIANTKA, 1968 ORBIS. STR. 361.

ILUSTROVAL KAREL VODÁK, PŘELOŽIL JOSEF KOSTOHRYZ, DOSLOV J. BUKÁČEK.

Benátské rokoko: karneval, láska a intriky pod maskou — to očekává čtenář, který bere knihu do ruky. A dočká se toho. Ale také tísňivého nesvobodného života, na každém kroku vládní špióni, neboť La Serenissima, nejjasnější, jak se Benátky označovaly, tlumila svým policejním aparátem hned v zárodku každý sebemenší projev čpící po Francii.

Grataròl, tajemník benátského senátu, příslušník nižší šlechty, je enfant terrible, provokatér vládnoucích. A je neopatrný, netají se náležitě myšlenkami Voltaira, Rousseaua, byl svobodným zednářem. A k tomu ještě veřejně se schází s komediantkou. Teď si za ní zajel z Benátek do Bergama, kde hostují komedianti principála Antonia Sacca. Zůstane s ní několik dnů, což se donese nepochybně také nejpřívětivější ženě Benátek, manželce prokurátora Trona u sv. Marka. Ta mu kdysi projevila sympatie, a to, co nyní provádí, mu nemůže

odpustit. Diskredituje ho veřejně tím, že ho pozve na slavnost, na kterou pozve současně jeho bývalou ženu Santinu, se kterou se již před léty rozešel, a podpoří uvedení Gozziho komedie Koření lásky, ve které se ona pomstí ze žárlivosti a autor a principál, oba již staří páni, za to, že Dora komediantka je vůbec nebere na vědomí a jen a jen zná Grataròla. Ani jeho dekrét na residentství v Neapoli mu není vydan, cítí, jak se situace zhoršuje, a tak nezbývá než útek. Dora už odjela za komediantským štěstím do Paříže, on ještě naposled vidí upadající Saccovu trupu v Padově. Vidí prohnulost benátského života, ten, který se mu vydával za přítěž, toho zahlédne v aparátu, který sřeží bezpečnost republiky. Okusovač nehtů. Vzpomíná si na verš z koránu, který mu pro útěchu řekl kdysi jeden Turek: Posad se na práh svého domu; jednoho dne uvidíš, jak nesou mrtvolu tvého nepřitele.

Vzduch tehdejších Benátek zavane z tohoto románu. Lesk několika vládnoucích rodin, pikle, aby se udržely při moci a přehlížení hrozícího nebezpečí velkolepými slavnostmi a obřady, život pod maskou. Autor knihy, R. Calzini (1885 až 1953) je u nás znám zvláště románem o malíři Segantinim V zajetí hor a pak prvním překladem tohoto románu z roku 1937. Se zvláštní zaujatostí jsou líčeny postavy nejen Grataròla a Dory a principála Sacca a Gozziho, ale i ty menší role jako je Santina, Tronová nebo sluha Momolo, nálady rána večerů v Benátkách.

Benátská komediantka není veselá čtení, je to pohled na tehdejší společnost z druhé strany, psaný poučeným umělcem. Překlad je čtivý, jen několik rezu by potřebovala dobová divadelní terminologie. Ilustrace jsou pastelovým a akvarelovým doprovodem, evokujícím zátisli benátskou atmosféru. Pěkná kniha.

KR

Město pod Radhoštěm — Rožnov — oslavil před dvěma lety 700 let svého trvání. Od druhé světové války vyrostlo ze 3000 na 10 000 obyvatel, prožívá čilý stavební ruch, rostou nová sídliště, mohutný je jeho kulturní rozvoj ve spojeném kulturním a osvětovém zařízení města — Klubu pracujících ROH Rožnova p. R. Ve 24 kroužcích tohoto klubu pracuje ve svém volném čase na 600 lidí, v národopise je jich ve dvou souborech Radhošť a Javořina téměř 100, v amatérském divadle, které vytvořilo při klubu 1. ledna 1969 Stálou amatérskou scénu, téměř 80 lidí. Návštěvnost v klubu na průměrném počtu 2000 akcí je ročně kolem 180 000 — a přesto nemá město vlastní přiměřený kulturní dům.

Jak je tedy možno si vysvětlit toto zánícení místních lidí a občanů z okolí, kteří pracují v Tesle, Loaně, Vratimovských papírnách a řadě dalších podniků — při těchto technických podminekách? Všestranná systematická péče o diváka, který je stále informován a s nímž jsou pořadatelé v klubu v neustálém kontaktu, dovoluje, že vedle profesionálního dovozu v divadelním předplatném žijí početné a intenzivně vedle dalších souborů i amatérské divadelníci, kteří již před 16 lety navázali na staré rožnovské divadelní tradice. V současné situaci lze říci, že Rožnov je centrem amatérského divadla Valašska jižně od Radhoště. V současném repertoáru má 3—4 divadelní hry svých kolektivů, které umělecky vede nestárnoucí dřívější režisér Beskydského divadla Jaroslav Malík. Soubor má další amatérské režiséry, vlastního výtvarníka atd., nemá však dílny ani sklady na kulisy a stejně jako celý klub, žije prakticky v podnájmu Restauraci ve Společenském domě. Další činnost je rozvíjena, kromě jediného sálu, v tomto středisku, v nedostačujících klubovnách u Tesly a Loany. Co dál a jak dál v této situaci, se ptají pořadatelé, organizátoři kultury a v neposlední řadě divadelníci i milovníci divadla.

Dotazníková akce u předplatitelů profesionálního dovozu přináší tyto poznatky: souhlasíme s výběrem různých divadelních kolektivů a divadel — chceme jen malíček — moderní kulturní dům s pořádným jevištěm a vybavením — dejte do divadelního sálu konečně nové židle (týká se majitele, Restauraci) — klasiku prolínajte s odlehčujícími žánrem — více klasiky i ve verších — některé pražské kolektivy jezdí na venkov jakoby na výlet, a společají na

popularitu tzv. „hvězd filmu a televize“ a podceňují vyspělého a náročného profesionálního diváka — k vybavenosti sídlišť a rostoucích měst patří nejen obchody a školy, ale také kulturní zařízení, kdy bude konečně v Rožnově p. R. — výborně rožnovští amatéři, jen pilně dál...

V dalších připomínkách se hovoří o hluku během představení na společné chodbě vedoucí také do restaurace Společenského domu, o boučení dveří a o celkové nevhodnosti prostředí — budovy, která byla před 20 lety lázeňskou kolonádou a byla adaptována na dočasnou kulturní a společenskou „nouzovku“.

Všichni o této situaci ve městě, v okrese i v kraji vědí, ale váhavý postoj odpovědných vyšších orgánů, jakož i investičních činitelů, způsobuje další chátrání budovy, která je chráněna památkovými orgány a která dovrší záhy 100 let své existence... A stále se hovoří a mluví a mluví o důležitosti rekreačně-kulturního charakteru města, kam proudí tisíce domácích i zahraničních hostů, o rychlé návratnosti i v devizových hodnotách apod., ale skutek utek. A tak rožnovské hodiny smutně bít...

J. Štěpánek

Těškovické divadelní léto se letos stalo přehlídkou požárnických divadelních souborů opavského okresu. V květnu vystoupily v těškovickém kulturním domě soubory ČSPO Hrabství (Thomas, Osm žně), Štítina (Jizerský, Muziky, muziky) a Kateřinky (Fořt, Z českých mýtnů).

Okresní divadelní sekce Okresního kulturního střediska v Přerově uspořádala 20. dubna v Drahotošické konferenci divadelních ochotníků. Sešlo se 51 delegátů z Drahotoš, Partatovic, Lipníka, Přerova, Radvilovic, Uhřetice, Víkoše a dalších měst a obcí. Hlavním bodem programu byl ochotnický slib, který slavnostně skládalo 18 mladých ochotníků. Dále byli voleni delegáti na rozšířené zasedání krajské sekce do Krnova. Diskutovalo se hlavně o ochotnické organizaci — pro ustavení svazu se všichni vyslovili jednomyslně a dokonce už 37 ochotníků podepsalo přihlášky do SČDO.

Krajské osvětové středisko Středočeského KNV, oddělení zájmové umělecké činnosti, Bozděchova 5, Praha 5, vydalo skriptu J. Greše DIVADELNÍ MASKA. Je to praktická příručka pro amatéry, obsahující základy maskérské techniky, s 90 stranami textu a rozsáhlou obrazovou přílohou. Skriptu byla vydána pro posluchače třísemestrálního kur-

su líčení, mohou však být v omezeném množství prodána i jiným zájemcům za 25 Kčs. Pokud máte zájem, napište na výše uvedenou adresu.

Přísti jubilejní ročník populárního festivalu Hrušovské divadelní jaro (už dvacátý!) nebude jako doposud určen jen pro soubory chemického průmyslu. Závodní klub vyhlásuje pro účast konkursní řízení, do kterého se mohou přihlásit všechny československé divadelní soubory. Vedle běžných cen bude festival dotován ještě mimořádnými peněžitými odměnami třem nejlepším účastníkům.

Lidová konzervatoř Středočeského kraje zahájí v září 1969 kurs jevištního výtvarnictví pod vedením arch. Adolfa Weniga. Kurs je určen amatérským výtvarníkům, kteří navrhují a realizují scénické výpravy divadelních inscenací. Třísemestrální výuka je zaměřena na přednášky z historie scénického výtvarnictví, dějin výtvarných slohů a divadla, osvětlovací techniky, užití a zpracování materiálu apod. Praktická výuka bude spojena s exkurzemi v pražských divadlech. Uchazeči o tento kurs budou na základě předběžné přihlášky pozváni k přijímacímu pohovoru během srpna t. r. Přihlášky přijímá a podrobné informace podává Krajské osvětové středisko, sekretariát Lidové konzervatoře, Praha 5, Bozděchova 5, tel. 53 32 61, do 15. července t. r.

Zájem o umělecký přednes se většinou chápe jako záliba dětí a dospívajících mládeže. Proto také velká většina sou-těží, přehlídek, festivalů i ostatních akcí směřuje právě k zájemcům toho věku, zatímco dospělí mají příležitost k setkání — na rozdíl od ostatních uměleckých zájmů — velice malou. Proto jsme se rozhodli ustavit KLUB UMĚLECKÉHO PŘEDNESU a vytvořit tak alespoň základní předpoklad pro to, aby se právě dospělí mohli pravidelně scházet k besedám, seminářům, poslechu nejruznějších nahrávek i vlastní aktivní činnosti. Klub bude sdružovat zájemce o umělecký přednes od věku 18 let, bydlící nebo pracující na území Středočeského kraje a Prahy. Jeho činnost bude řízena vedením klubu, které bude zvoleno na plenární schůzi. Bude mít svůj statut, který zpracuje vedení klubu a schválí plenární schůze a ředitel Krajského osvětového střediska, při němž bude klub vyvíjet činnost. Předpokládáme, že práce bude velmi různorodá a že bude možné vytvořit při klubu i tvůrčí skupiny, které by připravovaly veřejná vystoupení. Předběžně počítáme s člen-

stvem asi 30 aktivních recitátorů. Podle individuálních zájmů se budou mocí členové dělit na skupinu, které by se zabývaly specifickými otázkami recitačního projevu. Ti, kdo mají o členství v klubu zájem, se písemně přihlásí na adresu: Krajské osvětové středisko, Praha 5, Bozděchova 5, H. Vedralová.

Dávno jsou pryč doby, kdy hrával amatérský soubor „Bozděch“ na vlastních prknech Jiráskova divadla ve Vršovcích představení: Hamlet, Radúz a Mahulena, Fidlovačka, Podzimní píseň lásky, Dům u tří děvčátek, Dobrý voják Švejk, Pygmalion... Herci, kteří se věnovali divadlu jako svému koníčku, po zaměstnání, hrávali před doslova nabitým hledištěm svého divadla, které mělo rádi a kterému obětovali všechny svůj volný čas. Nedostávali za představení žádný honorář, byli odměňováni pouze potleskem vršovického obecenstva, které se na jejich vystoupení vždy těšilo. Jak už to ale bývá, nic netrvá věčně, a tak i na tento známý pražský soubor dolehly „zlé časy“. Kulturní dům pro Prahu 10 byl reorganizován a došlo i k uzavření divadla. Dnes je tento kompletně vybavený kulturní stánek pronajmut podniku Institut těžkého strojírenství. Herecké šatny byly vyměněny za kanceláře, z hlediště se stal prostor pro uskladnění kancelářských potřeb a nábytku, z jeviště prostor pro starý, popsaný papír, patřící do sběrných surovin. Na lavice, na které usedávalo obecenstvo, usedá nyní prach, plyšová opona se pozvolna rozpadá.

J. Vích

Amatérská scéna, ročník VI. (Ochotnické divadlo, ročník XV.), číslo 7, červenec 1969. Vydává Ministerstvo kultury a informací v nakladatelství Orbis, n. p., Praha 2, Vinohradská 46 — Redakce Amatérské scény a Repertóru malé scény: Jiří Beneš (vedoucí redaktor), Pavel Bošek, Marie Vašínková — Grafická úprava Valdemar Ungermann — Technická redakce Jana Zubíková — Adresa redakce: Praha 2, Vinohradská třída 2, telefon čís. 22 10 57. — Tiskne Státní tiskárna, n. p. závod 2, Praha 2, Slezská 13 — rozšiřuje Poštovní novotnou služba, informace o předplatném podává a objednávky přijímá každá pošta i doručovatel. — Cena jednotlivého výtisku 4 Kčs — Vychází jednou měsíčně — Toto číslo mělo redakční uzávěrku v květnu 1969.

© Nakladatelství Orbis, n. p., Praha 1969.

Z PRÁCE SEVEROČESKÝCH OCHOTNÍKŮ

1

4

2

3

5

6

7

1. A. Jirásek, Lucerna. ZK Vejprty.
2. M. Honsa, Princezna Lipový květ. DS Karlovy Vary. Foto Ondráček.
3. M. Honsová v titulní roli Čapkovy Matky. DS Karlovy Vary.
4. A. Kožíková, Madridské nokturno. Soubor z Děčína.
5. N. Manzari, Salud. Soubor ze Žatce.
6. P. Gascar, Ztracené kroky. DS K. Vary. Foto Pražák.
7. Camoletti, Létající snoubenky. Soubor Tyl, Železný Brod. Foto Mlynář.
8. K. Čapek, Věc Makropulos. KP Kadaň.

Sochárkav záběr z Molièrovvy Skoly pro ženy, kterou uvádí činohra pražského Národního divadla